

”EIHÄN TÄÄLTÄ YKSIN KUKAAN PYSTY LEIPÄÄ OTTAMAAN” - TYÖELÄMÄVERKOSTOITUMINEN MUUSIKON AMMATTIKOULUTUKSESSA

Tiina Nyyssönen
Maisterintutkielma
Musiikkikasvatus
Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2023

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä Tiina Nyysönen	
Työn nimi "Eihän täältä yksin kukaan pysty leipää ottamaan" - Työelämäverkostoituminen muusikon ammattikoulutuksessa	
Oppiaine Musiikkikasvatus	Työn laji Maisterin tutkielma
Aika Kevät 2023	Sivumäärä 57 + liite 1 sivu
Tiivistelmä <p>Tutkin maisterintutkielmassani työelämäverkostoitumista muusikon toisen asteen ammattikoulutuksessa. Selvitin, minkälaisia käsityksiä koulutuksen järjestäjillä on työelämäverkostoitumisesta muusikon ammattikoulutuksen kontekstissa ja minkälaisia merkityksiä sille annetaan. Lisäksi selvitin, miten työelämäverkostoituminen näkyy koulutuksessa. Aihetta on aiemmin tutkittu opiskelijoiden kokemuksina koulutuksesta saaduista työelämäkontakteista, mutta aiheen tutkiminen koulutuksen järjestäjien ja työelämäverkostoitumisen näkökulmista on uusi avaus muusikon toisen asteen koulutuksen tutkimuksessa.</p> <p>Tässä tutkimuksessa pyrittiin selvittämään haastateltavien käsityksiä ja merkityksiä sekä syventää ymmärrystä tutkittavasta aiheesta, minkä vuoksi tutkimusstrategia tässä tutkimuksessa on laadullinen. Haastattelin kolmea koulutuksen järjestäjää maantieteellisesti eri puolelta Suomea: Torniossa, Jyväskylästä ja Helsingistä. Haastattelut toteutettiin etänä Zoom-palvelussa ja litteroitu aineisto analysoitiin sisällönanalyysin keinoin.</p> <p>Tutkimuksen teoreettinen viitekehys rakentuu verkostoitumisen tutkimuksesta, muusikon koulutuksen ja työelämän aiemmasta tutkimuksesta sekä Opetushallituksen määräämistä tutkinnon perusteista. On tutkittu, että suuri osa opiskelijoista kokee koulutuksesta saadut työelämäkontaktit riittämättömiksi. Ei ole kuitenkaan tiedossa, miten työelämäverkostoituminen näkyy käytännössä koulutuksessa ja minkälaisia käsityksiä ja merkityksiä sille annetaan koulutuksen järjestäjien näkökulmasta.</p> <p>Tulokset osoittavat, että muusikon työelämäverkostoitumista pidetään erittäin tärkeänä, jopa työllistymisen elinehtona. Koulutuksen järjestäjien muusikon työelämäverkostoitumisessa tärkeinä pitämällä henkilökohtaisilla ominaisuuksilla, sosiaalisilla taidoilla, motivaatiolla, yksilön aktiivisuudella, sekä tiedoilla ja taidoilla on vahva yhteys alan tutkimukseen siitä, minkälaiset työelämätaidot edistävät muusikon ammatissa menestymistä yleensä. Työelämäverkostoitumisen teemat on ripoteltu osaksi opintoja ja niitä käsitellään muiden muusikon työelämätaitojen ohessa. Tuloksista nousi esiin erityisesti se, kuinka läpileikkaava vaikutus maantieteellisellä sijainnilla on oppilaitosten työelämäverkostoitumiseen. Tutkimuksella halusin selvittää, miten työelämäverkostoituminen on huomioitu muusikon ammattikoulutuksessa. Sen merkitys musiikkikasvatuksen kentälle on merkittävä erityisesti nyt, kun oppilaitoksia velvoitetaan yhä tiiviimpään yhteistyöhön työelämän kanssa sujuvoittamaan työelämään siirtymistä.</p>	
Asiasanat: verkostoituminen, työelämäverkostoituminen, musiikko, ammattikoulu, konservatorio, toinen aste	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

KUVIOT

KUVIO 1	Ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden työtilanne, rytmi- musiikki.....	10
KUVIO 2	Esittävän musiikin vapaa kenttä.....	12
KUVIO 3	Työelämäyhteistyö tutkimukseen osallistuneissa oppilaitok- sissa.....	32
KUVIO 4	Työelämäverkostoituminen opinnoissa tutkimukseen osallistu- neissa oppilaitoksissa.....	35
KUVIO 5	Työelämäverkostoituminen muusikon ammattikoulutuksessa....	45

KUVAT

KUVA 1	Jäsenoppilaitokset.....	7
--------	-------------------------	---

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	VERKOSTOITUMISEN TEORIAA	3
2.1	Määritelmä ja hyödyt	3
2.2	Käytännön toteutus ja vaikuttavat tekijät.....	4
2.3	Verkostoituminen musiikkialalla	5
3	MUUSIKON KOULUTUS JA TYÖELÄMÄ SUOMESSA	7
3.1	Toisen asteen ammattikoulutus	7
3.1.1	Tutkinnon rakenne	8
3.1.2	Työelämäyhteistyö	11
3.1.3	Koulutuksesta sijoittuminen työelämään	11
3.2	Työelämä.....	12
3.2.1	Muusikon ammatti ja työkenttä	13
3.2.2	Muusikon työelämätaidot	14
4	TUTKIMUSASETELMA	18
4.1	Tutkimustehtävä	18
4.2	Aineistonkeruu ja analyysi	19
4.2.1	Haastattelut	19
4.2.2	Tutkimuksen osallistujat	20
4.2.3	Aineiston analyysi	20
4.3	Tutkimuksen luotettavuus ja tutkimuseettiset kysymykset.....	22
4.4	Tutkijan rooli	23
5	TULOKSET	25
5.1	Käsitykset ja merkitykset	25
5.1.1	Käytännön toimintaa ja keikkoja.....	25
5.1.2	Työelämäverkostoitumisen merkitys	26
5.1.3	Yksilön edellytykset	27
5.1.3.1	Sosiaaliset taidot ja henkilökohtaiset ominaisuudet.....	27
5.1.3.2	Sisäinen motivaatio ja aktiivisuus	28
5.1.3.3	Tiedot ja taidot	31
5.1.4	Opettajan rooli	32
5.2	Työelämäverkostoituminen muusikon ammattikoulutuksessa.....	33
5.2.1	Työelämäyhteistyö	35
5.2.2	Opinnot	38
5.2.3	Työelämäyhteistyön ja opintojen rajapinta	40

5.2.3.1	Verkostoitumisen käytännöt.....	41
5.2.3.2	Opinnollistaminen.....	44
5.2.3.3	Työelämässä oppiminen.....	44
5.2.3.4	Vierailijat.....	45
6	POHDINTA.....	47

LÄHTEET	54
----------------------	-----------

LIITTEET

Liite 1 – Teemahaastattelun runko

1 JOHDANTO

Muusikoiden keskuudessa puhutaan usein siitä, kuinka tärkeää on tuntee alan eri toimijoita, jotta voi saada työtilaisuuksia ja menestyä ammatissa. Verkostoja niin muihin muusikoihin kuin alan työnantajiin pidetään muusikoiden keskuudessa erittäin tärkeänä. Miten nämä näkökulmat näkyvät muusikon toisen asteen ammattikoulutuksessa? Entä minkälaisia käsityksiä ja merkityksiä koulutuksen järjestäjillä on työelämäverkostoitumisesta muusikon koulutuksen kontekstissa? Tässä tutkimuksessa tarkastelen muusikon ammattitutkinnon koulutuksen järjestäjien käsityksiä aiheesta.

Verkostoituminen on käsitteenä hyvin moniulotteinen ja sitä voidaan lähestyä useista eri teorioista käsin. Verkostoitumista on määritelty yksilön tapana luoda ja ylläpitää sosiaalisia suhteita henkilöihin, jotka voivat edistää työtä tai uraa (Forret & Dougherty 2001), mutta se nähdään myös yritysten ja organisaatioiden erilaisina yhteistyömalleina (Pirnes 2002) sekä kaikkia verkoston osapuolia hyödyttävänä ”win-win-pohjaisena” yhteistyönä (Hakanen ym. 2007). Käytän tässä tutkimuksessa työelämäverkostoitumisen käsitettä, koska se kuvaa mielestäni tarkastelemaani ilmiötä parhaiten: yksilön verkostoitumista työelämään. Työelämäverkostoituminen tarkoittaa tämän tutkimuksen kontekstissa suhteiden ja verkostojen luomista niin muihin muusikoihin kuin alan toimijoihin ja työnantajiin, jotka voivat edesauttaa muusikon työllistymistä. Edellä mainittuja toimijoita ovat muiden muusikoiden lisäksi esimerkiksi tapahtumajärjestäjät, ravintoloitsijat, levy-yhtiöt ja ohjelmatoimistot.

Ranja Purma (2017) ja Anna Kanerva, Katja Oksanen-Särelä, Aino Leppänen ja Ari Kurlin Niiniaho (2023) ovat tutkineet musiikin toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden urapolkuja ja sen yhteydessä valmistuneiden opiskelijoiden kokemuksia saaduista työelämävalmiuksista. Yhtenä näistä tarkastellaan koulutuksen aikana saatuja työelämäyhteyksiä. Purman (2017) tutkimuksessa jopa noin 68 prosenttia vastaajista koki saadut yhteydet riittämättömiksi. Hän kuitenkin toteaa, että määrä on pienentynyt verrattaessa aiempiin tutkimuksiin (Purma 2017, 52). Kanervan ja kumppaneiden (2023) tulokset jatkavat samaa kehityskulkua, sillä vastaajista jo 51 prosenttia koki saadut työelämäkontaktit riittäviksi. Rytmimusiikin vastaajat olivat huomattavasti tyytyväisempiä (57%) saatuihin kontakteihin verrattuna

klassisen musiikin vastaajiin (41%). Tutkimuksessa kuitenkin huomautetaan, että huolimatta ammatillisessa koulutuksessa erityisesti viime vuosina tapahtuneesta työelämäyhteyksiin panostamisesta, yhteistyön kannalta haastavaa on, että työelämäkontaktien luominen oppilaitoksen kautta on vaikeaa erityisesti musiikin alalla kentän sirpaleisuuden takia. (Kanerva ym. 2023.)

Huomattavan suuri osa valmistuneista siis kokee, ettei koulutuksesta saa tarpeeksi työelämäkontakteja ja rytmimusiikin kentän sirpaleisuus hankaloittaa sitä entisestään. Keskusteluissa muiden muusikoiden kanssa korostetaan usein verkostoitumisen tärkeyttä. Näiden perusteella voidaan todeta, että aihetta on syytä tarkastella tarkemmin koulutuksen järjestämisen ja sisältöjen näkökulmasta, sillä koulutuksen järjestäjien näkökulmat tuovat uutta tietoa työelämäverkostoitumisesta muusikon koulutuksen kontekstissa nykytilanteessa. Aihetta ei ole tutkittu Suomessa aiemmin. Sen vuoksi koen, että tutkimuksen merkitys tieteenalalle on sitäkin merkittävämpi. Erityisesti nyt, kun ammattikouluja veloitetaan yhä tiiviimpään yhteistyöhön työelämän kanssa sujuvoittamaan opiskelijoiden työelämään siirtymistä (11.8.2017/531, 124 §), on mielestäni erittäin ajankohtaista selvittää, miten verkostoitumisen teemat näkyvät koulutuksessa – onhan verkostoituminen yksi tärkeimmistä tekijöistä erityisesti rytmimusiikin muusikon työllistymisessä. Esimerkiksi Susan Coulson (2012) korostaa, kuinka erityisesti musiikkialan työmarkkinoilla verkostoitumista käytetään ennakkoivana strategiana työnsaannissa, koska iso osa alan palkkauksista syntyy usein epävirallisten kontaktien kautta (Coulson 2012, 247). Verkostoitumisella on myös tutkittuja hyötyjä yksilön urakehityksen ja sosiaalisen pääoman kasvun kannalta (mm. Forret 2006; Jacobs ym. 2009). Opetushallituksen määräämissä tutkinnon perusteissa työelämäverkostoituminen näkyy tällä hetkellä enemmän valinnaisissa tutkinnon osissa kuin pakollisissa (Musiikkialan perustutkinto 2021). Onkin mielenkiintoista selvittää, miten työelämäverkostoituminen näkyy käytännössä oppilaitosten tasolla. Opiskelijoiden näkökulmaa työelämäkontaktien merkityksestä ja niiden riittävydestä koulutuksessa on aiemmin tutkittu, mutta koulutuksen järjestäjien näkökulmia aiheeseen ei toistaiseksi tiedetä. Työelämäkontakteja pidetään erittäin tärkeänä muusikon työllistymisessä (Purma 2017) ja merkittävän suuri osa valmistuneista ei ole kuitenkaan kokenut saaneensa niitä koulutuksesta riittävästi (Kanerva ym. 2023). Ei ole tiedossa, kuinka tärkeänä koulutuksen järjestäjät pitävät työelämäverkostoitumista muusikon toisen asteen ammattikoulutuksessa ja minkälaisia käsityksiä heillä on aiheesta. On myös epäselvää, miten työelämäverkostoituminen näkyy opinnoissa ja koulutuksessa yleensä. Tähän tutkimukseeni pyrkii vastaamaan.

2 VERKOSTOITUMISEN TEORIAA

Koska tarkastelen tässä tutkimuksessa työelämäverkostoitumista muusikon ammattikoulutuksen kontekstissa, on työn kannalta mielekästä ensin keskittyä siihen, miten verkostoitumista määritellään, minkälaista se on käytännössä ja miten se näkyy musiikkialan kontekstissa.

2.1 Määritelmä ja hyödyt

Matti Hakanen, Upi Heinonen ja Petri Sipilä (2007) korostavat, kuinka verkostoitumista voi lähestyä useista eri teorioista ja lähestymistavoista käsin. Teoreettisten lähestymistapojen runsaus on heidän mukaansa merkki siitä, miten vaikeaa verkostoitumista on ilmiönä yksiselitteisesti hahmottaa (Hakanen ym. 2007). Verkostoitumisen määritelmä riippuu kontekstista, mistä sitä tarkastellaan. Yksilön tasolla verkostoitumisella tarkoitetaan yleensä yksilön tapaa luoda ja ylläpitää sosiaalisia suhteita henkilöihin, jotka voivat mahdollisesti auttaa edistämään yksilön työtä ja uraa (Forret & Dougherty 2001, 284). Hannu Pirnes (2002) määrittelee verkostoitumisen vuorostaan yritysten ja organisaatioiden erilaisina yhteistyömalleina, joihin voivat osallistua samanaikaisesti useat eri tahot. Yhteistyötahot voivat olla muita yrityksiä tai organisaatioita tai muita toimijoita, ja yhteistyön intensiteetti vaihtelee vapaaehtoisuudesta melko tiukasti määriteltyihin ja noudatettuihin yhteistyösääntöihin. (Pirnes 2022, 7.) Hakanen ja kumppanit (2007, 44) kiteyttävätkin, että yleisesti verkostoitumisella voidaan tarkoittaa *”pitempiaikaista, usein strategista, luottamukseen perustuvaa, kaikkia osapuolia pitkäjänteisesti hyödyttävää (win-win -pohjaista) yhteistyötä”*. Verkostoituminen on siis sekä yksilöiden että yritysten ja organisaatioiden tasoilla ja niiden välillä tapahtuvaa toimintaa.

Verkostoitumisen on tutkittu edistävän yksilön urakehitystä sekä kasvattavan sosiaalista pääomaa (mm. Forret 2006; Janasz & Forret 2008; Jacobs ym. 2009; Coulson 2012). Forret (2006) toteaaakin, että tuntemamme henkilöt, suhteiden laatu ja näiden kautta saatavat resurssit ovat uniikki, arvokas ja korvaamaton voimavara. Suhteiden muodostaminen ja ylläpito yhteisen hyödyn saamiseksi voivat auttaa yksilöitä etsimään ja turvaamaan työllistymismahdollisuuksia, saamaan tarvittavia tietoja tai resursseja, opastusta, sponsorointia ja sosiaalista tukea (Janasz & Forret 2008, 629). Jacobs työryhmineen (2019) kertookin, että verkostoituminen on erityisesti freelancereille välttämättömyydenä menestymisen ja tulevaisuuden uranäkymien kannalta, koska heiltä puuttuu usein työyhteisön kaltainen organisaatioympäristö, joka voi luoda mahdollisuuksia työllisyyttä edistävälle tuelle. Tämän seurauksena freelancerit ovat enemmän riippuvaisia heidän omasta aloitteellisuudesta ja uratoiminnasta varmistukseensa oman kompetenssinsa kehittymisen ja sitä kautta uran kestävyys turvaamisen. Verkostoituminen ei itsessään takaa uramenestystä, vaan sen seurauksena syntyvät yksilön sosiaaliset resurssit vaikuttavat urakehitykseen sitäkin enemmän. (Jacobs ym. 2019, 3, 10.)

2.2 Käytännön toteutus ja vaikuttavat tekijät

Forretin (2006) mukaan verkoston koko, suhteiden vahvuus ja suhteiden resurssit ovat tärkeimpiä tekijöitä sosiaalisen verkoston muodostamisessa. Koolla viitataan siihen, kuinka monta jäsentä verkostoon kuuluu. Yleisesti ottaen mitä suurempi verkosto on, sitä enemmän yksilöillä on saatavilla ystävyys-suhteita, tietoa, resursseja ja neuvoa. Suhteiden vahvuudella tarkoitetaan sitä, kuinka läheisiä suhteet ovat. Esimerkiksi läheiset suhteet (esim. ystävyys-suhteet) mahdollistavat esimerkiksi arkaluontoisen ja monimutkaisemman tiedon saamisen, kun taas vähemmän läheiset (esim. ”hyvän päivän tutut”) tarjoavat enemmän monipuolisempaa ja uniikimpaa tietoa. Suhteiden tuomilla resursseilla tarkoitetaan sitä, minkälaisia hyötyjä suhteesta voidaan saada. Nämä hyödyt voivat tulla eri muodoissa, kuten tietona, ystävyys-tenä, materiaaleina/palveluina ja vaikutuksina. (Forret 2006, 151–152.) Verkostoituminen vaatii onnistuakseen myös vaivannäköä. Janasz & Forret (2008) vertaavat verkostoitumista urheiluun: jos toiminta ei ole jatkuvaa, saavutetut hyödyt menetetään. Pelkkä suhteiden luominen ei riitä, vaan yhtä tärkeää on niiden ylläpitäminen, jotta ne tuottavat tulosta (Janasz & Forret 2008, 644).

Duunitori -sivusto (2015) on kerännyt sivulleen ohjeita onnistuneeseen verkostoitumiseen työpaikan saannissa. Erilaisiin alan tapahtumiin ja tilaisuuksiin on suositeltavaa osallistua. Sen lisäksi artikkeli painottaa, että verkostoitumisessa keskeistä on keskittyä aitojen ihmissuhteiden luomiseen, eikä esimerkiksi mahdollisimman monen

käyntikortin keräämiseen. (Duunitori 2015.) Coulson (2012) nostaakin esiin viitaten Blairiin (2009), että tärkeintä ei välttämättä ole kontaktien määrä, vaan sen sijaan niiden laatu (Blair 2009, viitattu lähteessä Coulson 2012, 248). Osana aitojen ihmissuhteiden luomista Duunitorin (2015) artikkelissa kerrotaan, että verkostoitumisessa on tärkeää myös olla oma itsensä, utelias ja osoittaa kiinnostusta toista kohtaan. On myös tärkeää tiedostaa oma arvo kontaktina ja tunnistaa vastapuolen tarpeet. Näiden lisäksi strateginen verkostoituminen on suositeltavaa, esimerkiksi ennen tapahtumaa. Tällä tarkoitetaan etukäteissuunnittelua ja suuren kuvan rakentamista eli miettimistä, mitkä ovat omat yksilölliset vahvuudet ja mihin ne sopivat. Tavoitteena on löytää juuri ne ihmiset, joista on hyötyä. (Duunitori 2015.) Janasz ja Forret (2008) kuitenkin toteavat, että vaikka tapahtumat mahdollistavat yksilölle uusien ihmisten tapaamisen, on yhdessä työskentely vieläkin parempi keino syventää suhteita, kun yksilöt oppivat enemmän toistensa arvoista, asenteista, kompetenssista ja tavoitteista (Janasz & Forret 2008, 644).

2.3 Verkostoituminen musiikkialalla

Musiikin kontekstissa verkostoitumista on tutkittu erityisesti Suomessa suhteellisen vähän, kun taas kansainvälistä tutkimustietoa on hieman paremmin löydettävissä. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, ettei musiikkialan verkostoituminen eroa verkostoitumisen peruseräilyistä – vain käytännöt saattavat vaihdella. Susan Coulson (2012) määrittelee verkostoitumisen muusikoiden kontekstissa proaktiiviseksi strategiaksi eli ennakoivaksi strategiaksi, jota käytetään yleisesti työsaannissa erityisesti musiikkialan työmarkkinoilla, jossa iso osa palkkauksista syntyy usein epävirallisten kontaktien kautta. Verkostoja luodaan hankkimalla ja ylläpitämällä yhteyksiä useisiin eri henkilöihin, jotka voivat mahdollisesti tarjota töitä tai tietoa työpaikoista. Vaikka muusikoiden verkostot voivat tarjota työllistymismahdollisuuksia, ei se ole suinkaan niiden ainoa tehtävä. Verkostot sisältävät myös ystävyysuhteita, yhteistyötä, tukea, musiikillista kollaboraatiota ja oppimismahdollisuuksia. (Coulson 2012, 247, 258.) Verkostoitumista tehdään erityisesti muihin muusikoihin ja siinä hyödynnetään myös ystäviä, sukulaisia, entisiä opiskelukavereita musiikkioppilaitoksista sekä sosiaalista mediaa (Mason 2012, 14). Zwaanin ja kumppaneiden (2009) mukaan muusikot, jotka osallistuvat aktiivisesti verkostoitumistoimintaan, näyttävät menestyvän ammatissa todennäköisemmin. Erityisesti suhteet niin sanottuihin ”välittäjiin”, kuten managereihin ja keikkamyymiin nähdään merkittävänä, sillä heidän kauttaan on mahdollista päästä osaksi suurempaa ammattilaisten verkostoa, johon osallistuu toimijoita esimerkiksi levy-yhtiöistä, musiikkimedioista ja tapahtumateollisuudesta. Kun välittäjät

edustavat muusikoita, saavat muusikot ikään kuin ”hyväksytyn leiman”, joka voi auttaa heitä seuraavan askeleen ottamisessa uralla etenemisessä. (Zwaan ym. 2009, 261.)

3 MUUSIKON KOULUTUS JA TYÖELÄMÄ SUOMESSA

Muusikon matka työelämään kulkee usein ammatillisen koulutuksen kautta. On tärkeää tunnistaa muusikon ammattikoulutuksen ja työelämän ominaispiirteitä, jotta muusikon työelämäverkostoitumista voidaan tutkia ja ymmärtää kunnolla. Keskityn tässä luvussa tarkastelemaan ensiksi muusikon toisen asteen ammatillista koulutusta, minkä jälkeen syvennyn tarkastelemaan muusikon työelämää. Tarkoitin tässä tutkimuksessa muusikolla rytmimusiikin ammattilaista. Rytmimusiikin alle voidaan sisällyttää kaikki pop-, rock-, iskelmä-, tanssi-, jazz- ja kansanmusiikiksi mielletävät musiikinlajit (Tolvanen 2011; Purma 2017). Keskityn erityisesti rytmimuusikon työelämään, sillä rytmimusiikin työkenttä on muiden musiikkilajien työkenttiin verrattuna melko erilainen. Esimerkiksi Tolvanen (2011) nostaa esiin sen, kuinka rytmimusiikin ala rakentuu suurelta osin itse työnsä ja toimeentulonsa hankkivien varaan ja kuinka esimerkiksi klassisen musiikin ammattilaisille on tarjolla enemmän vakituisia työsuhteita verrattuna rytmimusiikin ammattilaisille (Tolvanen 2011, 63). Rytmimusiikin kenttä on klassisen musiikin kenttään verrattuna myös pirstaleisempi (esim. Purma 2017), joten rytmimusiikin kentällä työelämäverkostoitumisen teemat korostuvat.

3.1 Toisen asteen ammattikoulutus

Suomessa on 16 oppilaitosta, jossa voi suorittaa musiikin ammatillisen perustutkinnon (Kuva 1). Perustutkinnossa voi valita joko musiikin, musiikkiteknologian tai pianonvirittäjän osaamisalan. Musiikin osaamisalalla, johon tässä tutkimuksessa keskityn, voi valita suuntautumisen joko klassiseen musiikkiin, rytmimusiikkiin, kansanmusiikkiin, kirkkomusiikkiin tai musiikintekemiseen. Rytmimusiikin suuntausta tarjoaa 14 oppilaitosta. Musiikin osaamisalan suorittaneet valmistuvat muusikoiksi. Ammatillisen perustutkinnon lisäksi useissa oppilaitoksissa on mahdollista suorittaa myös musiikkituotannon ammattitutkinto, jossa syvennetään osaamista musiikin

tuottamisen, lauluntekemisen tai musiikin manageroimisen osaamisaloilla. Tutkinnon suorittaakseen opiskelijalla täytyy olla suoritettuna musiikin ammatillinen perustutkinto tai vastaava työkokemus alalta. (Suomen Konservatorioliitto 2023a; Opintopolku 2023.) Tilastokeskuksen tietokannasta selviää, että musiikin ammatillisia perustutkintoja suoritetaan vuosittain keskimäärin noin 300 ja suoritusmäärät jatkavat kasvuaan. Esimerkiksi vuonna 2004 tutkinnon suorittaneita oli 164, kun taas vuonna 2021 vastaava luku oli 354. (Tilastokeskus 2023.)

KUVA 1 : Jäsenoppilaitokset (Suomen Konservatorioliitto 2023b)

3.1.1 Tutkinnon rakenne

Musiikin toisen asteen opetusta säädellään ammatillisesta koulutuksesta annetuilla lailla ja asetuksilla. Uudet musiikkialan perustutkinnon perusteet määrättiin Opetushallituksen toimesta vuonna 2021 voimaan 1.8.2022 alkaen. Määräyksessä todetaan, että koulutuksen järjestäjä päättää ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 62 §:n mukaisesti tutkintokoulutuksen sisällöstä ja toteuttamisesta tutkinnon perusteiden pohjalta. (Opetushallitus 2021; Laki ammatillisesta koulutuksesta 2017/531.) Opetushallitus siis määrittelee tutkinnon perusteet ja niin sanotun kehyksen koulutuksen järjestämiselle, mutta itse oppilaitos määrää lopulta sen, minkälaisia sisältöjä ja toimintatapoja oppilaitoksessa toteutetaan.

Opetushallituksen Opintopolku -sivustolla musiikin osaamisalaa musiikkialan ammatillisessa perustutkinnossa kuvaillaan seuraavasti:

Musiikin osaamisalan suorittanut osaa kehittää instrumenttitaitojaan, esiintymistään ja esittää sovittua ohjelmistoa kokoonpanon jäsenenä. Hän osaa hahmottaa ja analysoida musiikin rakenteita ja tyyllilajeja sekä valmistaa ja muokata musiikkiohjelmistoa erilaisille kohdeyleisöille ja erilaisiin tilaisuuksiin. Osaamisalan suorittanut osaa noudattaa työssään tekijänoikeussäädöksiä ja tehtyjä sopimuksia. Lisäksi hänellä on erityistä musiikkialan osaamista valitsemillaan valinnaisten tutkinnon osien alueilla. (Musiikkialan perustutkinto 2021)

Tutkinnon suorittaminen kestää noin kahdesta kolmeen vuotta riippuen siitä, onko opiskelija peruskoulu- vai lukiotaustainen. Useissa oppilaitoksissa on mahdollisuus suorittaa lukio-opintoja musiikin ammatillisten opintojen rinnalla, esimerkiksi kaksoistutkinnon muodossa. (Suomen Konservatorioliitto 2023a.) On mielenkiintoista, että musiikin toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijoista jopa noin 70 prosenttia on lukiotaustaisia ja peruskoulupohjaisten opiskelijoiden määrä on yleensä suhteellisen pieni (Kanerva ym. 2023, 91; Purma 2017, 29).

Musiikin ammatillinen perustutkinto on 180 osaamispisteen laajuinen. Nämä pisteet jakautuvat ensiksi siten, että 35 osaamispistettä ovat yhteisiä tutkinnon osia ja 145 osaamispistettä ammatillisia tutkinnonosia. (Musiikkialan perustutkinto 2021.) Yhteisillä tutkinnon osilla tarkoitetaan opintoja, jotka sisältyvät kaikkiin ammatillisiin perustutkintoihin (Omnia 2023). Niiden tarkoitus on vahvistaa työssä ja elämässä tarvittavia perustaitoja sekä valmiuksia jatko-opintoihin ja elinikäiseen oppimiseen (Tutkintojen perusteet 2023). Kaikille yhteisiä tutkinnon osia ovat esimerkiksi viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, yhteiskunta- ja työelämäosaaminen sekä valinnaiset osaamistavoitteet opiskelijan valitsemasta yhdestä tai useammasta yhteisestä tutkinnon osasta ja tutkinnon osa-alueista.

Ammatilliset tutkinnon osat muodostuvat työelämässä tarvittavan osaamisen pohjalta (Tutkintojen perusteet 2023). Musiikkialan perustutkinnossa ammatillisiin tutkinnon osiin sisältyy yksi kaikille musiikin osaamisaloille pakollinen tutkinnon osa, Musiikkialan toimintaympäristössä toimiminen, joka on 15 osaamispisteen laajuinen. Tämän lisäksi ammatillisiin tutkinnon osiin sisältyy valitun osaamisalan pakolliset 85 osaamispisteen tutkinnon osat ja valinnaiset 45 pisteen osat. (Musiikkialan perustutkinto 2021.)

Muusikon osaamisalan pakolliset 85 osaamispisteen tutkinnon osat koostuvat kolmesta eri kokonaisuudesta, joita ovat Musiikin esityskokoonpanossa toimiminen, Instrumenttitaitojen kehittäminen ja musiikin esittäminen sekä Musiikin hahmottaminen ja musiikkiohjelmiston valmistaminen. Valinnaisia tutkinnonosia on runsaasti, peräti 29 kappaletta. Näitä ovat esimerkiksi Solistina toimiminen, Säveltäminen ja Laulukirjoitus. Näiden lisäksi myös valinnaisissa tutkinnonosissa on kaikille tutkinnon osille yhteisiä valinnaisia tutkinnonosia, kuten Yritystoiminnan suunnittelu ja Huippuosaajana toimiminen. (Musiikkialan perustutkinto 2021.) Valinnaisten tutkinnonosien funktio on mahdollistaa osaamisen syventäminen tai ammattitaidon laajentaminen eri työtehtäviin (Tutkintojen perusteet 2023).

Tarkastelen tutkinnon perusteiden tutkinnon osia työelämäverkostoitumisen näkökulmasta. Tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksissa korostetaan paljon vuorovaikutuksellisen yhteistyön merkitystä. On osattava toimia vuorovaikutuksellisesti ja yhteistyössä muiden henkilöiden ja toimijoiden kanssa. Kaikkien tutkinnon osien osaamisen arvioinnissa arvosanan ”Hyvä 3” yhtenä arviointikriteerinä onkin, että opiskelija *”toimii yhteistyökykyisesti ja aloitteellisesti vuorovaikutustilanteissa”* (Musiikkialan perustutkinto 2021). Tämä on myös työelämäverkostoitumisessa oleellista. Pakollisissa tutkinnon osissa vain yhdessä, Musiikkialan toimintaympäristössä toimiminen, sivutaan hieman työelämäverkostoitumisen teemoja. Opiskelijan on osattava toimia luontevasti erilaisissa vuorovaikutus- ja asiakaspalvelutilanteissa. Hänen on myös tunnistettava musiikkialan keskeisiä toimijoita, toimintatapoja sekä kilpailu- ja markkinatilanteiden tunnuspiirteitä. (Musiikkialan perustutkinto 2021.) Verkostoitumisessa onkin oleellista tunnistaa alan ominaispiirteitä ja sen tarpeita sekä löydettävä juuri ne oikeat henkilöt, keihin verkostoitua (ks. luku 2.2). Valinnaisissa tutkinnon osissa verkostoituminen mainitaan suoraan osana Solistina toimimisen, Laulunkirjoittamisen, Huippuosaajana toimimisen, Yrityksessä toimimisen ja Yritystoiminnan suunnittelun tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksia. Näissä opiskelijan tulee verkostoitua alan toimijoiden kanssa ja markkinoida omaa osaamistaan, kartoittaa tarvittavia yhteistyökumppaneita, toimia alan verkostoissa viestimällä asiakkaiden kanssa, tuntea toimialan keskeiset kansalliset ja kansainväliset verkostot ja hyödyntää verkostoja työssään. Yritystoiminnan suunnittelussa ja toiminnassa korostuu yrityksen liiketoimintaa edistävien yhteistyöverkostojen rakentaminen: on osattava löytää liiketoiminnan kannalta keskeisiä sidosryhmiä ja yhteistyökumppaneita. (Musiikkialan perustutkinto 2021.) Työelämäverkostoituminen korostuu siis erityisesti valinnaisten tutkinnon osien ammattitaitovaatimuksissa, vaikka toki siihen läheisesti liittyviä teemoja edellytetään myös yhdessä pakollisessa tutkinnon osassa. Opetushallituksen tutkinnon perusteissa verkostoitumisen ammattitaitovaatimukset erityisesti valinnaisissa tutkinnon osissa ovat linjassa verkostoitumisen teorioihin siinä, miten verkostoitumista kannattaa toteuttaa.

Tutkinnon perusteet määrittävät, miten tutkinnon osien ammattitaitovaatimusten osaaminen tulee osoittaa. Lähtökohtaisesti opiskelija osoittaa keskeisen osaamisen ja ammattitaidon näytössä käytännön työtilanteissa ja -tehtävissä. (Tutkintojen perusteet 2023.) Muusikon koulutuksessa näyttöjä voidaan suorittaa esimerkiksi keikkoina oppilaitoksen yhteistyöpaikoissa, kuten erilaisissa ravintoloissa ja klubeilla. Käsittelemme muun muassa edellä mainittua ammattikoulujen työelämäyhteistyötä tarkemmin seuraavaksi.

3.1.2 Työelämäyhteistyö

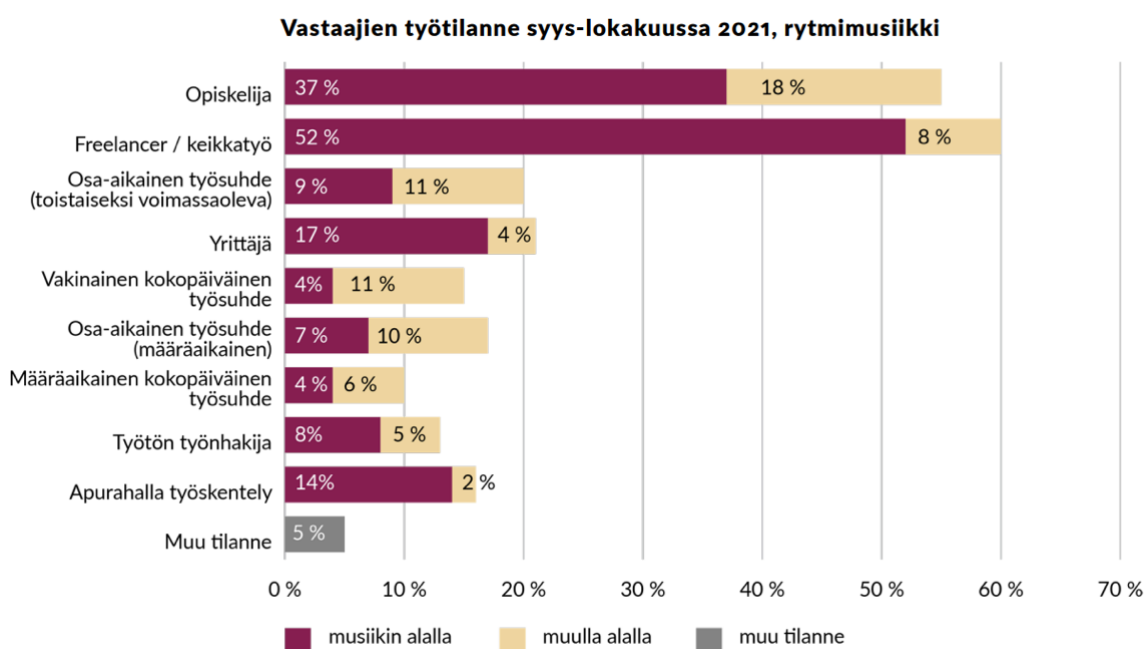
Koulutuksen järjestäjiä velvoitetaan yhteistyöhön alueen työ- ja elinkeinoelämän kanssa (Laki ammatillisesta koulutuksesta 2017/531, 124 §). Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen teettämässä arvioinnissa työelämässä oppimisesta ja työelämäyhteistyöstä ammatillisessa koulutuksessa (Hievanen ym. 2022) todetaan, että työelämässä oppiminen on keskeisin työelämäyhteistyön muoto ammatillisen koulutuksen ja työelämän välillä. Muita yleisimpiä yhteistyön muotoja ovat erilaiset yhteistyöprojektit ja hankkeet, opiskelijoiden vierailut työpaikoille ja työpaikkojen vierailut oppilaitoksiin sekä työelämän edustajien toimiminen kouluttajina oppilaitoksissa (Hievanen ym. 2022, 3).

Työelämässä oppimista on mahdollista suorittaa eri tavoin. Opiskelijan on mahdollista hankkia osaamista suoraan työelämässä yleensä joko oppisopimuksella tai koulutussopimuksella (Työelämässä oppiminen 2023). Koulutussopimus on määräaikainen sopimus, jolla on mahdollista suorittaa tutkinnon osan tai osia sekä tarvittaessa myös tutkinnon osia pienemmän kokonaisuuden. Sopimuksen osapuolina ovat koulutuksen järjestäjä ja työnantaja. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 2017/531, 71 §.) Opetushallituksen Työelämässä oppiminen -artikkelissa (2023) kuvataan, kuinka ennen sopimusten tekoa on koulutuksen järjestäjän ensin arvioitava työpaikan edellytykset toimia oppimisympäristönä. Työpaikalta on myös nimettävä vastuullinen työpaikkaohjaaja. Tämän jälkeen tehdään opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelma (HOKS), jossa määritellään esimerkiksi opiskelijan oppimisen tarpeet ja tavoitteet työelämässä oppimiselle. Samalla määritetään muun muassa oppimisjakson aikataulu ja näytöt. Näytöt arvioidaan kolmiportaisesti, eli mukana täytyy olla opiskelija, opettaja ja työelämän edustaja. Koulutussopimuksella ei ole minimiaikaa – se voidaan sopia opiskelijan yksilöllisen tarpeen perusteella tai mittaisena. (Työelämässä oppiminen 2023). Hievanen ja kumppanit (2022) kuvaavat, kuinka työelämässä oppimisen paikkoja ei ole kaikilla koulutusaloilla tarpeeksi. Esimerkiksi eniten haasteita on humanistisella ja taidealoilla ja siellä erityisesti media-alan ja kuvallisen ilmaisun, taideteollisuusalan ja esittävien alojen, kuten musiikin, tutkinnoissa. Tähän arvioinnin mukaan on syynä työpaikkojen puute ja alojen luonteeseen kuuluva yritysten pienuus ja yksinyrittäjyys sekä työpaikkojen vastaamattomuus tutkinnon perusteisiin. (Hievanen 2022, 3–4.) Musiikkialan työpaikoista myös suurin osa keskittyy pääkaupunkiseudulle (esim. Saarela 2011), mikä myös voi vaikuttaa työelämäpaikkojen saatavuuteen ja laajemmin muusikon työllistymismahdollisuuksiin.

3.1.3 Koulutuksesta sijoittuminen työelämään

Musiikin ammatillisesta peruskoulutuksesta sijoitutaan pääosin jatkokoulutukseen ja suoraan työelämään. Musiikin koulutuksesta sijoittumista ovat tutkineet muun

muassa Paula Karhunen (2005), Ranja Purma (2017) ja viimeisimpänä Musiikin opin-
topolut -hankkeen yhteydessä Kanerva työryhmineen (2023). Purman (2017) sekä Ka-
nervan ja kollegoiden (2023) tutkimukset osoittavat, että ammatillisen perustutkinnon
suorittaneista suurin osa toimii valmistumisen jälkeen musiikin tai muun alan opis-
kelijana, mutta myös freelancer- ja keikkatyön tekeminen on yleistä. Erot rytmimusiik-
kin ja klassisen musiikin välillä ovat kuitenkin nähtävissä: klassiseen musiikkiin suun-
tautuneet ovat opiskelijana useammin (55 %) kuin rytmimusiikin vastaajat (37 %) ja
freelancer-/keikkatyön tekeminen oli merkittävästi yleisempää rytmimusiikin (52 %)
kuin klassisen musiikin (32 %) vastaajilla. Myös osa-aikaiset työsuhteet ja yrittäjäyys
ovat yleisempää rytmimusiikin parissa toimivilla. (Kanerva ym. 2023.) Myös Karhu-
nen (2005) nostaa esille sen, kuinka rytmimusiikot kouluttautuvat muita enemmän
suoraan ammattiin ja työmarkkinoille muihin verrattuna (Karhunen 2005, 66).

KUVIO 1. Ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden työtilanne, rytmimusiikki (Kanerva ym. 2023)

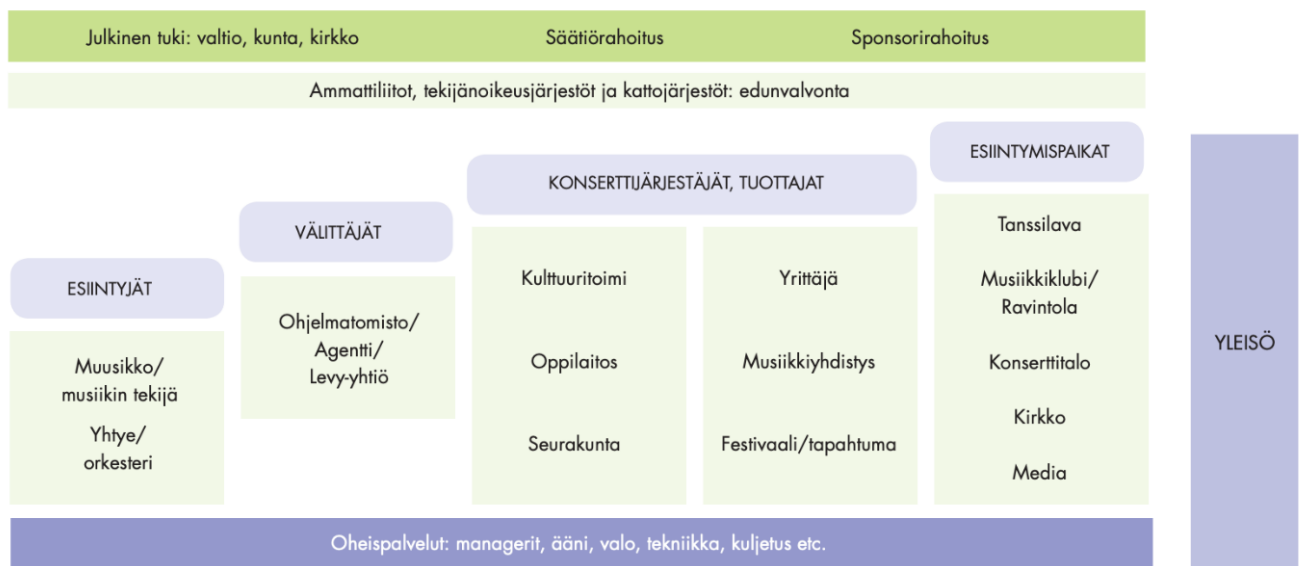
3.2 Työelämä

Työmarkkinatorin Musiikkiala -artikkeli (2022) kertoo, että koko musiikkialan arvioi-
daan työllistävän Suomessa noin 30 000 henkilöä. Työt ovat joko koko- tai osa-aikaisia.
Vakinaiset työpaikat ovat harvassa – joitain poikkeuksia lukuun ottamatta. Näitä ovat
esimerkiksi työt levy-yhtiöissä, studioissa ja tapahtumajärjestäjillä. Alan työt ovatkin
pääosin keikkatöitä. Musiikkialalla voi työllistyä esimerkiksi muusikkona, tuottajana,

säveltäjänä, sanoittajana, sovittajana, musiikin kustantajana tai opettajana sekä äänittäjänä ja äänitarkkailijana. Alan toimijoihin kuuluvat myös soitinten rakentajat ja viiritäjät. (Työmarkkinatori 2022.) Purman (2017) mukaan musiikkialalle ominaista ovat freelancer-työntekijät eli itsensä työllistäjät, joiden tulot koostuvat monista eri lähteistä, ja joiden työ rakentuu työpaikan sijaan yksilön osaamisen ympärille (Purman 2017, 8). Syvennyn tässä luvussa tarkastelemaan tarkemmin muusikon työelämää sekä ammatissa tarvittavia työelämätaitoja.

3.2.1 Muusikon ammatti ja työkenttä

Muusikon työ on soittamista ja laulamista keikoilla, harjoittelua, levyttämistä ja toisinaan myös säveltämistä. Muusikot työllistävät itsensä useimmiten joko ammatinharjoittajina tai freelancer-verokortilla toimivina keikkailijoina. (Työmarkkinatori 2020.) Muusikon ammattia voi harjoittaa sekä kouluttautunut että itseoppinut muusikko. Työkenttä koostuu monista eri toimijoista ja työnantajista, joista keskeisimpiä työllistäjiä ovat ravintolat, klubit, tanssilavat, yritystilaisuudet, festivaalit, teatterit, levy-yhtiöt ja studiot, media ja muut muusikon työt (Ilmonen 2003, 57–58). Myös Purman (2017) mukaan suuri osa alan töistä tapahtuu nimenomaan esittävien taiteiden vapaalla kentällä, missä toimijat eivät lähtökohtaisesti saa valtionrahoitusta (Purman 2017, 18). Valtakunnallisen klubi- ja aluekiertuehankkeen VAKA:n loppuraportissa arvioidaan, että päätoimisia klassisen- ja rytmimusiikin taiteilijoita toimii kentällä noin 2500 ja sivutoimisia lähes 10 000. Ohjelmatoimistoja on noin 70 ja konserttitoimintaa järjestää noin sata musiikkiklubia, 90 konserttitaloa, 70 musiikkiyhdistystä ja noin sata tapahtumatuottajaa, jotka ovat festivaaleja ja tuotantoyhtiöitä. Myös kuntien kulttuuritoimet, seurakunnat ja oppilaitokset järjestävät konsertteja. Jopa 80-90 prosenttia kentän toimijoista edustaa rytmimusiikkia. (Saarela 2011, 6.) Seuraavasta kuvioista (Kuvio 2) voi hahmottaa kentän moninaisuuden:

KUVIO 2. Esittävän musiikin vapaakenttä (Saarela 2011)

Arviot alan tarjoamasta työn määrästä ovat vuosien aikana kuitenkin vaihdelleet. Purma arvioi vuonna 2017, että vapaan kentän tarjoaman työn määrä on kasvanut entisestään, mutta tuorempien tilastojen mukaan esimerkiksi pandemiavuodet ovat rokkaneet kulttuurialan työllisyyttä reilusti (Purma 2017, 19; Tilastokeskus 2022). Tämä on näkynyt väistämättä myös muusikoiden työllisyydessä. Muusikon työllisyyteen vaikuttavat myös muusikon suosio ja keikkamyynti (Työmarkkinatori 2022). Muusikot tekevätkin usein myös muita töitä muusikontöiden ohella, kuten opetus-työtä, ja epätyypilliset ja osa-aikaiset työsuhteet sekä työskentely usealle työntantajalle ovat muusikoille arkipäivää (Ilmonen 2003, 77; Mason, Sheridan & McFarlane 2012; Työmarkkinatori 2022; Suomen Konservatorioliitto 2023a).

3.2.2 Muusikon työelämätaidot

Muusikko tarvitsee ammatissa toimiessaan erilaisia työelämätaitoja. Ne voidaan jakaa ammatissa tarvittaviin tietoihin ja taitoihin sekä henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Aiempaa tutkimusta aiheesta löytyy runsaasti. Tutkimukset ovat keskittyneet sekä klassisen musiikin että rytmimusiikin kentälle. Samat tiedot ja taidot pätevät suurelta osin molemmissa musiikkigenrestä riippumatta – hieman eri painotuksilla.

Työmarkkinatorin (2020) artikkelissa kerrotaan tiivistetysti, että muusikon ammatissa tarvitaan teknisiä soittotaitoja, musikaalisuutta sekä hyvää rytmi- ja tyyliä (Työmarkkinatori 2020). Majjalan (2003) mukaan tullakseen huippusoittajaksi, tarvitsee soittaja musiikista ja soittamisesta deklarativista tietoa (engl. *know-that*), kuten käsitteitä, faktoja ja kuvauksia sekä oman oppimisen välineitä, joita ovat esimerkiksi tiedot muistamisesta ja oman toiminnan reflektointi. Tämän lisäksi soittaja tarvitsee

myös proseduraalista tietoutta (engl. *know-how*), mikä on esimerkiksi soittimen käsittelytaitoja ja -tapoja sekä musiikillisia sääntöjä, joiden avulla aiemmin mainittu deklaraatiivinen laitetaan käytäntöön. Näiden lisäksi soittaja tarvitsee myös kokemustietoa eli käytännön tuomaa kokemusta soittamisesta, jota ei voi helposti sanallistaa. Näitä ovat esimerkiksi soittajan omaksutut teoriat ja tekniikat, joita hän osaa soveltaa eri tilanteissa sen enempää ajattelematta. (Maijala 2003, 65.) Sen lisäksi, että muusikolla on oltava hyvät soitto- ja laulutaidot sekä kyky soveltaa niitä, on hänen oltava myös monipuolinen. Monipuolisuus nousee esiin muun muassa Masonin ja kumppaneiden (2012) sekä Ilmonen (2003) tutkimuksissa, jossa haastateltiin musiikkialan osajia. Monipuolinen osaaminen ja valmius soittaa useita eri genrejä nähdään yhtenä muusikon ammatissa menestymisen avaintekijänä, jopa välttämättömyytenä. Liiallinen jumittuminen tiettyyn genreen nähdään muusikon työllistymisen kannalta jopa vaarallisena. (Ilmonen 2003, 148; Mason ym. 2012, 17). Muusikolla on hyvä olla myös ulkomusiikillisia taitoja. Näillä taidoilla tarkoitetaan yleensä työelämän ja management-asioiden hallintaa (Ilmonen 2003, 150). Tällaisia taitoja ovat esimerkiksi markkinointitaidot ja sosiaalisen median hallinta, sillä ne ovat edellytyksiä sille, että muusikko tulee nähdyksi ja huomatuksi (Mason ym. 2012, 20). Työelämä tietouden oppimista pidetään jopa välttämättömänä, johtuen rytmimusiikin kentän useista eri toimijoista, käytännöistä ja intresseistä. Niin sanottu ”sosiaalinen myyntityö” ja sen hallinta ovat keskeisessä osassa. (Ilmonen 2003, 150.)

Henkilökohtaisia ominaisuuksia pidetään muusikoiden keskuudessa musiikillisten taitojen kanssa yhtä tärkeinä (Mason ym. 2012, 17). Maijala (2003) kuvaa musiikissa olevan joitain merkityssisältöjä, jotka aikaansaavat erilaisia prosesseja yksilön tajunnassa ja jotka yksilö kokee kiinnostavina. Näitä merkityssisältöjä voidaan kutsua motiiveiksi eli yksilön toimintaa ohjaaviksi voimiksi, joka saa ihmisen suuntaamaan energiansa kohti tavoitetta. Näistä yksi on motivaatio. (Maijala 2003, 63.) Tutkimukset muusikon työn vaatimuksista yhdistettynä alan kilpailulliseen luonteeseen, jossa osa muusikoista menestyy ja osa ei, viittaavat siihen, että menestyneillä muusikoilla on korkea motivaatio (Green 2001, 53). Motivaatio on erilaisten motiivien aikaansaama subjektiivinen tila, joka virittää, suuntaa ja ylläpitää tai hidastaa yksilön toimintaa. Se on jaettavissa sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Sisäinen motivaatio syntyy itse toiminnasta ja siihen osallistumisen aikaansaamasta mielihyvästä. Kun toiminnalla on selkeä tavoite ja kun ihminen pitää päämääräänsä mielekkäänä, on se sisäisesti palkitsevaa. Koska musiikillisten taitojen hankkiminen vaatii paljon aikaa ja työtä, muusikojen kehitys nojaa myös ulkoiseen motivaatioon. Tällä tarkoitetaan muiden, esimerkiksi läheisten ja opettajien, tukea. Ulkoisesti motivoitunut henkilö odottaa toimintansa tuottavan ulkoisia tuloksia, kuten palkintoja tai arvostusta. (Maijala 2003; Lehmann, Slobodan & Woody 2007, 44–45.) Myös Mika Karhumaa (2000) nostaa esille motivaation kertoessaan artistin menestymiseen tarvittavasta pitkäjännitteisyydestä.

Hän mainitsee esimerkkinä sen, kuinka hidas eteneminen ja oman aseman epävarmuus on ammatille tyypillistä, minkä seurauksena oma motivaatio määrittää sen, kuinka pitkälle artisti on valmis menemään (Karhumaa 2003, 185). Pitkäjännitteisyys tarvitsee siis toimiakseen motivaatiota. Motivaatio liittyy läheisesti myös muihin ominaisuuksiin, jotka ovat tärkeitä muusikkona toimimisessa. Näitä ovat esimerkiksi tahto, joka tarkoittaa esimerkiksi kykyä hallita huomiokykyä ja sitoutumista tehtävään. Lisäksi kirjallisuudesta nousevat esiin myös uteliaisuus, kiinnostavuus, pätevyyden tarve ja sinnikkyys. (Maijala 2003, 64.) Myös itsekuri, sitoutuminen ja toiminnan jatkuvuus nähdään ammatissa menestymisessä tärkeinä (Karhumaa 2000.) Motivaatio on näissä kaikissa ratkaisevassa roolissa.

Muita muusikolle tärkeitä henkilökohtaisia ominaisuuksia ovat oma-aloitteisuus, itsepäisyys, kunnianhimo, joustavuus, spontaanius ja ammattimainen asenne ja ote (Ilmonen 2003, 84; Maijala 2003, 190; Mason ym. 2012; Zwaan, ter Bogt & Raaijmakers 2009) Esimerkiksi Ilmonen (2003, 148) tutkimuksessa oma-aloitteisuus nähdään yhtenä muusikkona pärjäämisen edellytyksenä. Maijalan (2003) tutkimuksessa haastateltavat kokevat, että sinnikkyys, itsepäisyys ja kunnianhimo ovat ratkaisevassa roolissa koko uran kannalta (Maijala 2003, 190). Joustavuuden ja spontaaniuden on katsottu ennustavan muusikon ammatissa menestymistä, kun muusikko ”pystyy ottamaan vastaan mitä tahansa” ja varautumaan yllättäviinkin muutoksiin (Zwaan ym. 2009). Ammattimaisella otteella tarkoitetaan esimerkiksi hyvää ajanhallintaa, kuten ajoissa saapumista harjoituksiin, ja toisten muusikoiden kunnioittamista (Mason ym. 2012; Zhafe & Kaida 2020).

Myös vuorovaikutustaitoja pidetään muusikon ammatissa tärkeänä – ellei tärkeimpänä. Hannu Tolvanen (2011) kertoo, kuinka muusikot pitävät yksilön tasolla tärkeänä persoonallisuutta ja sitä, että on ”hyvä tyyppi”. Tähän liittyvät vahvasti henkilökohtainen vuorovaikutus ja kommunikaatiotaidot (Tolvanen 2011, 67). Vuorovaikutustaitojen merkitys korostuu myös Dobsonin (2011) tutkimuksessa, jonka mukaan kyky ”tulla toimeen” ihmisten kanssa nähdään äärettömän tärkeänä tekijänä erityisesti freelance-muusikoiden menestymisessä (Dobson 2011, 249). Hyviä suhteita muihin muusikoihin pidetään myös esimerkiksi yhtyeiden säilymisen elinehtona (Green 2001, 112). Chafe & Kaidan (2020) tutkimuksessa korostuu, kuinka sovinnollisuus ja ristiriitatilanteiden hallinta muusikoiden sosiaalisissa suhteissa on erittäin suositeltavaa erityisesti keskikokoisissa tai pienemmissä kaupungeissa, joissa muusikot kohtaavat useammin toisensa ja he jakavat usein samoja ystäviä, kollegoita ja keikkapaikkoja. Paikalliset muusikot tuntevat toisensa niin hyvin, että muusikon maine – hyvä tai huono – kerran vakiintuessaan voi kestää hyvinkin pitkään (Chafe & Kaida 2020). Koska Suomi on väkiluvultaan suhteellisen pieni, koskee tämä suomalaisia kaupunkia ja niiden muusikoita erityisesti.

Vuorovaikutus- ja kommunikointitaidot vaikuttavat huomattavasti sosiaalisiin suhteisiin, jotka ovat muusikon ammatissa menestymisen kulmakiviä. Chafe & Kaidan (2020) mukaan ystävyys-suhteiden hankkiminen ja niiden ylläpito, joista osa voi olla ammatillisesti strategisia, ovat erittäin tärkeitä koko muusikon uralle ja ne voivat toimia jopa suojana työllisyyden epävakautta ja torjumisia vastaan (Chafe & Kaida 2020, 415.) Musiikkialan rakenteesta johtuen usein itse itsensä työllistävillä muusikoilla ja pienillä yrityksillä onkin suuri tarve sosiaalisten suhteiden solmimiselle (Hoedemakers 2018, 1352). Purman (2017) tutkimuksessa muusikot katsoivat henkilökohtaisten kontaktien ja henkilökohtaisten ominaisuuksien, kuten sosiaalisuuden, vaikuttavan jopa eniten tai erittäin paljon työllistymiseen. Vastaajista jopa 66 prosenttia muusikon ammattiin valmistuneista oli työllistynyt henkilökohtaisten suhteiden kautta (Purman 2017, 54). Sosiaalisten kontaktien saaminen verkostoitumalla onkin muusikon ammatin keskiössä. Verkostoitumisen taidot nähdään muusikon työllisyyden turvaajana (Mason ym. 2012) ja se myös ennustaa todennäköisempää ammatissa menestymistä (Zwaan ym. 2009). Zwaan ja kollegat (2009) tiivistävätkin hyvin, että tärkeää ei ole ainoastaan se, kuka olet, vaan yhtä lailla tärkeää on se, kenet tunnet. Riippumatta alasta, verkostoitumisen ja sitä kautta saatujen sosiaalisten suhteiden on myös laajemmin tutkittu edistävän yksilön työtä ja uraa verkostosta saatujen resurssien, kuten ystävyys-suhteiden, tuen ja tietojen kautta (Janesz & Forret 2008; Forret 2006).

4 TUTKIMUSASETELMA

Esittelen tässä luvussa tutkimusprosessin eri vaiheet. Koska tämä tutkimus on laadullinen tutkimus, erityistä huomiota kiinnitetään siihen, että tutkimuksen jokainen vaihe on raportoitu tarkasti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 232). Käyn tässä luvussa läpi niin tutkimuskysymykset kuin aineistonkeruun ja analyysin metodit ja toteutustavat. Käsittelem myös tutkimuksen luotettavuuteen ja etiikkaan liittyviä seikkoja sekä tarkastelen omaa rooliani tutkijana.

4.1 Tutkimustehtävä

Tutkin tässä tutkimuksessa työelämäverkostoitumista rytmimusiikin muusikon ammattikoulutuksessa. Tavoitteenani oli selvittää koulutuksen järjestäjien käsityksiä ja merkityksiä muusikon työelämäverkostoitumisesta sekä sitä, miten työelämäverkostoituminen näkyy koulutuksessa. Tutkimuskysymykseni tämän pohjalta olivat seuraavat:

1. Minkälaisia käsityksiä koulutuksen järjestäjillä on työelämäverkostoitumisesta muusikon ammattikoulutuksen kontekstissa ja minkälaisia merkityksiä sille annetaan?
2. Miten työelämäverkostoituminen näkyy muusikon ammattikoulutuksessa?

Tutkimuksen laajempaan tutkimusongelmaan on, miten työelämäverkostoituminen on huomioitu muusikon ammattikoulutuksessa. Ensimmäinen tutkimuskysymys muodostui, kun halusin selvittää, minkälaisia käsityksiä ja merkityksiä koulutuksen järjestäjillä on työelämäverkostoitumisesta käytännön toteutusten taustalla. Minua kiinnosti myös, minkälaisia mahdollisuuksia opiskelijalla on verkostoitua työelämään koulutuksessa ja miten työelämäverkostoituminen näkyy koulutuksen sisällöissä,

mikä vaati kokonaisvaltaista tarkastelua siitä, miten työelämäverkostoituminen ylipäättään näkyy koulutuksessa. Rajasin aiheen koskemaan koulutuksen järjestäjiä, koska opiskelijoiden kokemuksia esimerkiksi työelämäkontaktien saamisen riittävydestä koulutuksessa on tutkittu aiemmin, mutta toistaiseksi ei ole tutkimuksia, jotka tarkastelevat työelämäverkostoitumista koulutuksen järjestäjien näkökulmasta. Tutkimukseni keskittyy musiikin toisen asteen ammatilliseen koulutukseen, sillä jos käsittelisin aihetta myös korkeakoulutasolla, paisuisi aihe ja kerättävä aineisto tätä tutkimusta varten liian laajaksi.

4.2 Aineistonkeruu ja analyysi

Aineistoni koostuu kolmesta maantieteellisesti eri koulutuksen järjestäjän puolistrukturoidusta teemahaastattelusta, jotka analysoin sisällönanalyysin keinoin. Kerron tässä alaluvussa tarkemmin aineistonkeruusta, tutkimuksen osallistujista ja aineiston analyysistä.

4.2.1 Haastattelut

Toteutin haastattelut Zoom-palvelussa videopuheluina, jotka nauhoitettiin. Tämä toteutustapa mahdollisti sen, että haastatteluun pystyi osallistumaan mistä päin Suomea tahansa, mikä oli tutkimuksen kannalta sopivin ratkaisu. Haastattelu oli puolistrukturoitu teemahaastattelu. Jouni Tuomi ja Anneli Sarajärvi (2018) määrittelevät teemahaastattelun etenevän tiettyjen, ennalta päätettyjen teemojen ja niihin liittyvien kysymysten kautta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88). Puolistrukturoitu teemahaastattelu sopi siis tutkimukseeni hyvin, sillä halusin kysyä kaikilta haastateltavilta tiettyjä, samoja kysymyksiä, mutta pitää samalla vapauden kysyä myös erilaisia oppilaitoskohtaisia ja tarkentavia kysymyksiä. Teemahaastattelun etuna onkin mahdollisuus kysyä tarkennuksia ja syventää kysymyksiä tarvittaessa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88). Koska halusin tutkia myös haastateltavien käsityksiä työelämäverkostoitumisesta ja minkälaisia merkityksiä sille annetaan, oli teemahaastattelu siihen juuri sopiva metodi. Teemahaastattelu mahdollistaa yksilön kokemusten, ajatusten, uskomusten ja tunteiden tutkimisen (Hirsjärvi & Hurme 2017, 48).

Saadakseni mahdollisimman kattavat tulokset tutkimuskysymyksiini, oli haastattelukysymyksistä tultava mahdollisimman monipuoliset. Hirsjärven ja Hurmeen (2017) mukaan teemahaastattelurunkoa tehdessä ei laadita yksityiskohtaista kysymysluettelo, vaan teema-alueuettelo. Teema-alueet muodostetaan aiempaan teoriaan ja tutkimustietoon pohjaten, nostaen esiin niiden pääkäsitteitä ja alakäsitteitä tai -luokkia. Itse haastattelukysymykset tarkentuvat vasta haastattelutilanteessa teema-alueurongon mukaisesti. (Hirsjärvi & Hurme 2017, 66.) Tässä tutkimuksessa

haasteelliseksi osoittautui se, ettei aiempaa tutkimustietoa aiheestani ollut löydettävissä. Olin kuitenkin tutustunut ennen haastattelukysymysten muodostamista verkostoitumisen teorioihin ja siellä esille oli noussut näkökulmien monipuolisuus, mikä ohjasi myös haastattelukysymysten muodostamista mahdollisimman monipuolisiksi. Lähdin listaamaan itseäni kiinnostavia teemoja ja muotoilemaan niiden alle mahdollisimman monipuolisia haastattelukysymyksiä, joihin haastateltavalla olisi mahdollisuus vastata siten, että omat näkemykset ja kokemukset saadaan tuotua esille mahdollisimman vapaasti ja monipuolisesti. Katsoin myös tärkeäksi orientoida haastateltavia haastattelutilanteeseen kysymällä heidän työtaustastaan. Haastattelurungossa oli lisäksi vaihtoehtoisia lisäkysymyksiä, joita voisin halutessani kysyä haastattelutilanteessa. Jätin tilaa myös vapaammalle keskustelulle ja koin tärkeäksi varmistaa haastateltavilta haastattelun lopussa, oliko heillä mahdollisesti vielä jotain lisää sanottavaa aiheesta. Kaikki teemahaastattelun kysymykset löytyvät liitteenä tämän dokumentin lopusta.

4.2.2 Tutkimuksen osallistajat

Valitsin tutkimukseeni kolme oppilaitosta eri puolelta Suomea: Tornioista, Jyväskyläästä ja Helsingistä. Valitsin juuri nämä kolme oppilaitosta, sillä ne sijaitsevat maantieteellisesti eri puolella Suomea ja jokaisessa niistä on todennäköisesti omanlaiset verkostonsa ja tapansa toimia, mikä mahdollistaa mahdollisimman laajan ja monipuolisen kuvan saamisen tutkimastani ilmiöstä. Valintani oli siis harkinnanvarainen näyte, sillä tarkoitukseni oli saada lisää tietoa ilmiöstä ja ymmärtää ilmiötä syvällisemmin tilastollisten yleistyksien sijaan (Hirsjärvi & Hurme 2017, 59). Haastattelin jokaisesta oppilaitoksesta yhtä henkilökunnan jäsentä, joka on mukana koulutuksen järjestämisessä.

Torniossa rytmimusiikin toisen asteen ammattikoulutusta tarjoaa Pop & Jazz konservatorio Lappia. Oppilaitoksesta haastatteluun osallistui musiikkialan osaamisalavastaava Arto Kiimalainen. Jyväskylässä koulutusta tarjoaa Gradia Jyväskylä, josta haastatteluun osallistui opettaja sekä työelämäyhteysopettaja Tuija Kiviranta. Helsingissä rytmimusiikin muusikoksi voi kouluttautua Pop & Jazz Konservatoriolla. Sieltä haastatteluun osallistui vararehtori Ulrika Kauniskangas. Haastateltavilla on aiempaa työkokemusta nykyisen tehtävän lisäksi muun muassa musiikin oppilaitosten hallintopuolen tehtävistä, erilaisista opettajan töistä ja ohjelmatoimistosta sekä muusikon tehtävistä.

4.2.3 Aineiston analyysi

Analyysin tarkoituksena oli selvittää, *minkälaisia käsityksiä* haastateltavilla on työelämäverkostoitumisesta muusikon ammattikoulutuksen kontekstissa ja *minkälaisia*

merkityksiä sille annetaan sekä *miten* työelämäverkostoituminen näkyy kokonaisuudessaan muusikon koulutuksessa. Analysoin aineistoni laadullisen sisällönanalyysin keinoin, sillä analyysitavassa keskitytään tarkastelemaan, mistä asioista, aiheista ja teemoista aineisto kertoo, eikä tarkoituksena ollut selvittää esimerkiksi aineiston ilmaisullisia muotoja (Vuori 2021a). Sisällönanalyysi mahdollistaa aineistojen systemaattisen ja objektiivisen tarkastelun ja sen tarkoituksena on saada tutkittavasta ilmiöstä kuvaus mahdollisimman tiivistetyssä ja yleisessä muodossa (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117). Sisällönanalyysi sopi näin parhaiten tutkimusongelmani ratkaisemiseen.

Sisällönanalyysissa on tarkoituksena järjestää aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon ilman, että sen sisältämä informaatio kadotetaan. Analyysin tavoitteena on selkeyttää aineistoa, jotta tutkittavasta ilmiöstä voi tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122.) Aineiston analyysi on jaettavissa tässä tutkimuksessa neljään eri kierrokseen. Analyysiprosessin ensimmäisellä kierroksella kävin literoidun aineiston huolellisesti läpi ja muodostin haastatteluiden vastauksista katkelmia In Vivo -koodeiksi erilliseen Word-tilukseen. In Vivo -koodaus on yksi laadullisen analyysin koodausmuoto, jossa In Vivo -koodit muodostetaan haastatteluaineistosta esiin nousevista haastateltavien käyttämistä sanoista ja lauseista, minkä tavoitteena on auttaa ymmärtämään aineistoa erityisesti haastateltavien puheesta käsin (Saldaña 2016). Muodostin koodeista niiden sisältöjen perusteella erilaisia luokkia, joiden alle ne voidaan luokitella. Laadullisen sisällönanalyysin koodauksessa tutkija tunnistaa ja nimeää aineistosta esiin tulevia elementtejä, ja yhdistelee tai erottelee aineiston katkelmia niiden elementtien mukaan – samanlaiset osat luokitellaan yhteen ja kyseiselle luokalle annetaan yhteisten elementtien perusteella nimi (Vuori 2021a; Juhila 2023). Kävin aineistoa usein ja huolellisesti läpi, mikä on edellytys toimivan koodausrunnon muodostamiseksi (Vuori 2021a).

Toisella kierroksella tulostin In Vivo -koodit paperilapuille ja annoin niille merkityksiä, sekä teemoittelin koodeja niiden alle. Tässä vaiheessa jouduin tarkastelemaan muodostamiani luokkia uudelleen ja tekemään tarvittavia korjauksia. Hirsjärvi ja Hurme (2014) toteavatkin, että aineiston luokittelun jälkeen aineisto joudutaan usein järjestelemään uudelleen laaditun luokittelun mukaisesti sekä luokkia joudutaan myös pilkkomaan ja yhdistämään uusiksi luokiksi (Hirsjärvi & Hurme 2014, 149). Vuori (2021a) huomauttaa, ettei pelkkä koodauksen aikaansaama aineiston sisällönkuvaus riitä vielä analyysiksi. Aineistosta on tehtävä johtopäätöksiä, jotka kertovat jostain tutkimuksellisesti yleisemmin kiinnostavasta (Vuori 2021a). Lähdinkin muodostamaan koodauksen ja luokittelun pohjalta erilaisia kuvioita ja tuloskaavioita, jotka tiivistäisivät aineistosta nousseet oleellimmat havainnot yhteen. Muodostin ensimmäisen hahmotelman tuloskuviosta.

Kolmannella kierroksella otin etäisyyttä analyysiini ja kävin keskustelua ulkopuolisen henkilön, tutkielmani nimetyn ohjaajani kanssa. Tarkastelimme tekemiäni

luokkia ja kaavioita yhdessä. Minulla oli jäänyt muutamia In Vivo -koodeja luokittelematta, sillä en ollut osannut löytää niille sopivia luokkia, joten katsoimme niille sopivat luokat yhdessä. Keskustelimme myös yhdessä asiasta, jotta pääsimme yhteisymmärrykseen luokittelemattomien koodien kanssa. Teimme myös joitain korjauksia tekemiini luokkiin ja tuloskaavioon. Neljännellä kierroksella palasin takaisin aineiston pariin ja tein tarvittavia korjauksia järjestelemällä koodeja ja luokkia ja tarkentamalla tuloskaaviota, minkä pohjalta analyysi lopulta valmistui. Neljäs kierros sisälsi myös tulosten kytkennän sekä peilauksen olemassa oleviin teorioihin.

4.3 Tutkimuksen luotettavuus ja tutkimuseettiset kysymykset

Tutkimuksen luotettavuutta käsitellään yleensä validiteetin ja reliabiliteetin käsitteiden kautta. Validiteetin eli tutkimuksen pätevyyden yleisohjeena voidaan pitää sitä, että tutkimusraportissa annetaan lukijalle tarpeeksi tietoja valinnoista ja kuvataan aineisto tarkasti ja analyysi selkeästi (Ronkainen ym. 2011, 136). Olen raportoinut tämän tutkimuksen jokaisen vaiheen mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja perustellut valintani tieteelliseen tietoon pohjautuen. Käytän tulosten raportoinnissa runsaasti sitaatteja haastatteluista, mikä myös lisää tutkimuksen luotettavuutta, kun lukija voi itse arvioida tulkintojen perusteltavuutta (Ronkainen ym. 2011, 136). Sitaatit on muotoiltu siten, että tuon esiin olennaisen sisällön. Pidemmät sitaatit on raportoitu erillisinä sitaatteina ja lyhyemmät sitaatit olen sisällyttänyt leipätekstiin. Olen myös poistanut sitaateista litteroinnin yhteydessä ylimääräisiä täytesanoja, kuten esimerkiksi "joo", "elikkä" tai "niinku" -sanoja. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen toistettavuutta. Haastattelututkimuksissa haastattelun esitetaus ja harjoittelu lisäävät reliabiliteettia (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2006a). Testasin haastattelurunkoa ennen ensimmäistä haastattelua, millä varmistin menetelmän toistettavuutta. Saarinen-Kauppisen ja Puusniekan (2006a) mukaan tutkimuksen luotettavuutta tarkastellessa on hyvä pohtia myös sitä, kuinka tutkimuksen luonne ja aihe ovat mahdollisesti vaikuttaneet haastateltavien vastauksiin. Kielenkäyttö ja puhettavat ovat usein tilannesidonnaisia, joten haastateltavat eivät välttämättä puhu kaikissa tilanteissa yhdenmukaisesti (Saarinen-Kauppinen & Puusniekka 2006a). Tässä tutkimuksessa ei anonymisoitu haastateltavia, sillä haastateltavat olisivat anonymisoinnista huolimatta olleet helposti tunnistettavissa, kun haastatteluissa käsitellään esimerkiksi oppilaitosten maantieteellisen sijainnin merkitystä. Suostuessaan tutkimukseen haastateltavat tiesivät, että heihin ja heidän oppilaitoksiinsa viitataan raportissa nimellä. Se, että haastateltavia ei anonymisoitu, on voinut vaikuttaa haastateltavien vastauksiin ja puheta-poihin ja sitä kautta tutkimuksen tuloksiin. Tätä on kuitenkin vaikea todistaa, mutta se kannattaa ottaa huomioon tarkastellessa tutkimuksen luotettavuutta.

Tuomi ja Sarajärvi (2018) toteavat, että hyvää tutkimusta ohjaa eettinen sitoutuneisuus. Tutkimusten on noudatettava hyvää tieteellistä käytäntöä, joka on tutkimuseettisen neuvottelukunnan mukaan ”*tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja eli rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa*” (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023). Ihmistieteissä tutkimuksissa tulee kunnioittaa tutkittavien ihmisarvoa, yksityisyyttä, itsemääräämisoikeutta ja muita oikeuksia. Lähtökohtana tutkittavien ihmisarvoinen ja tasa-arvoinen kohtelu. (Vuori 2021b.) Tämä tutkimus noudattaa hyvän tieteellisen käytännön periaatteita. Haastateltavat saivat tietosuojailmoituksen etukäteen, jossa kerrottiin, kuinka heistä saatuja tietoja käytetään tutkimuksessa. Tutkimuksesta ei aiheudu osallistujille haittaa. Haastateltavien henkilötiedot ja haastattelut on säilytetty OneDrive-palvelussa, jonne pääsee vain omien tunnusteni ja salasani kautta. Kaikki osallistajat olivat aikuisia ja vapaaehtoisia, ja heillä oli halutessaan mahdollisuus vetäytyä pois tutkimuksesta niin halutessaan.

4.4 Tutkijan rooli

Oma roolini tutkimuksessa on aktiivinen, sillä olen vastannut tutkimuksen etenemisestä jokaisessa tutkimuksen vaiheessa tutkimusaiheen valinnasta lähtien. Laadulliselle tutkimukselle ominaista onkin korostainen tutkijakeskeisyys; tutkija katsotaan työtavoissa keskeiseksi tutkimuksen toimijaksi ja valintojen tekijäksi (Ronkainen 2011, 82). Olen vastannut tutkimuksen ja aineistonkeruun etenemisestä organisoimalla ja aikatauluttamalla haastattelut yhdessä haastateltavien kanssa. Olen tehnyt etukäteisvalmisteluja esimerkiksi varmistamalla laitteiden ja sovellusten toimivuuden ja suunnitellut vaihtoehtoisia haastattelu- ja tallennustapoja, mikäli tekniikan kanssa tulee ongelmia. Haastattelutilanteessa olen ollut keskustelun eteenpäin viejän roolissa, mutta samalla pitänyt huolen, että haastattelutilanteessa on tilaa myös vapaammalle keskustelulle. Sisällönanalyysissä tutkija vastaa aineiston johtopäätösten teosta (ks. luku 4.2.3.), joten tutkijan rooli analyysivaiheessa on ratkaiseva.

Tutkijan tulisi pyrkiä tutkimuksessa objektiivisuuteen, mutta esimerkiksi Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka (2006b) toteavat, että täydellinen objektiivisuus tutkimusaihetta kohtaan ei ole mahdollista. Tärkeintä on, että tutkija pyrkii tunnistamaan omat asenteensa ja uskomuksensa ja yrittää parhaansa, etteivät ne vaikuttaisi tutkimukseen liian paljon (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b). Tutkimukseni aihe on valikoitunut oman mielenkiintoni ja taustani perusteella. Olen toiminut muusikon tehtävien parissa yli kymmenen vuoden ajan ja valmistunut musiikin toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta Helsingin Pop & Jazz Konservatoriosta vuonna 2019. Teen muusikon töitä opintojen ohella myös tämän tutkimuksen teon aikana. Kaikki

edellä mainittu vaikuttaa väistämättä tutkimuksen tekoon ja siinä tehtyihin valintoihin, mutta olen pyrkinyt tarkastelemaan ilmiötä mahdollisimman objektiivisesti. Esimerkiksi haastattelurunkoa suunnitellessa olen tarkastellut kysymysten objektiivisuutta, jotta ne tuottavat mahdollisimman luotettavaa tietoa. Olen myös harjoitellut haastattelutilannetta pilotoimalla haastattelua etukäteen varmistaakseni, että haastattelu voi tuottaa mahdollisimman monipuolista ja laajaa tietoa tutkimuskysymyksiini. Analyysivaiheessa objektiivisuutta lisäsi koodausten tarkistus tutkielman ohjaajalla.

5 TULOKSET

Olen jakanut aineiston tutkimuskysymysten pohjalta kahteen pääteemaan. Käsittelen ensiksi, minkälaisia käsityksiä ja merkityksiä muusikon työelämäverkostoitumisesta muusikon ammattikoulutuksen kontekstissa annetaan. Tämän jälkeen esittelen, miten työelämäverkostoituminen näkyy itse koulutuksessa.

5.1 Käsitteet ja merkitykset

Työelämäverkostoituminen muusikon ammattikoulutuksen kontekstissa nähdään erityisesti keikkoina ja keikkapaikoilla toimimisena. Jokainen haastateltava pitää työelämäverkostoitumista erittäin tärkeänä työllistymisen kannalta. Mikä on mielenkiintoista, aineistosta nousee esille vahvasti se, minkälaisia asioita haastateltavat pitävät yksilön tasolla tärkeinä, jotta työelämäverkostoituminen ja muusikon ammatissa menestyminen onnistuu parhaiten. Esittelen seuraavaksi tekemiäni havaintoja tarkemmin.

5.1.1 Käytännön toimintaa ja keikkoja

Haastateltavat määrittelevät työelämäverkostoitumisen muusikon koulutuksen kontekstissa käytännön toimintana ja erityisesti keikkapaikoilla toimimisena. Arto Kiimalainen Tornion Pop & Jazz Konservatorio Lappiasta kertoo:

-- kyllähän se on sitä, että pääsee keikoille, tutustuu toisiin soittajiin, ammattilaisiin, on siellä keikkapaikoilla näyttämässä sitä omaa muusikkouttaan. Plus siinä, kun pitää osata myös puhua ja olla sosiaalinen, niin tutustuu samalla siihen ravintolapäällikköön ja muuhun henkilökuntaan. Ja sitten kun pääsee käymään siellä jossakin festarilla ilmaiseksi opiskelijabändillä, niin jututtaa siellä järkkäreitä ja muita. Niin kyllähän se keikka on se ydin, että on ihan turha puhua jostakin rekrytilaisuuksista, kun muilla aloilla monesti puhutaan,

että on jotkut rekrymessut, niin muusikoilla ei ole rekrymessuja. Niillä on keikkoja ja ne hoitaa ne mahdollisimman hyvin ja se on se keskeinen juttu. (Arto, Lappia)

Arton mielestä keskeisimpiä verkostoitumisen kohteita muusikolle ovat erilaiset tapahtumajärjestäjät ja ohjelmatoimistot, ja hän pitää tärkeänä, että muusikot pääsisivät näyttämään esimerkiksi ohjelmatoimistoille muutaman keikan. Myös Tuija Kiviranta Gradia musiikilta Jyväskylästä korostaa työelämäverkostoitumisessa keikkojen olevan keskeinen verkostoitumistapa muusikon opiskelussa: ”...mennään ja esiinnyttään ja tehdään töitä ja ikään kuin sitä kautta verkostoidutaan, koska takuuvarmasti se hyvin tehty keikka poikii jatkossa muutakin” (Tuija, Gradia).

Tuijan mielestä työelämäverkostoituminen on oikeaan työelämään valmistautumista. Hänen mukaansa on tärkeää harjoitella substanssiosaamista, kuten soittamista ja laulamista ja kaikkea muuta, mitä muusikko tarvitsee. Hän korostaa, kuinka näiden pohjatietojen lisäksi on erittäin tärkeää ”*orientoitua oikeaan työelämään ja työelämästä tuleviin haasteisiin.*” Hänen mielestään tärkeimpiä työelämäverkostoitumisen kohteita ovat luovien alojen yritykset ja muut kärkialat, kuten matkailuala ja ravintola-ala. Myös Ulrika Kauniskangas Helsingin Pop & Jazz Konservatoriolta (PJK) näkee työelämäverkostoitumisessa keskeisenä keikkapaikoilla toimimisen ja hänen mielestään tärkeimmät työelämäpaikat muusikko-opiskelijoille ovat ”*tietysti ne kaikki freelancerkeikkapaikat*”. Hän korostaa, että ”*se ei ole mikään pieni kenttä*”, kun mukaan lasketaan myös esimerkiksi studiot ja seurakunnat.

Haastateltavien määritelmässä korostuu keikkapaikoilla toimiminen ja siellä erilaisten yhteyksien luominen. Kuten Arton vastauksesta voi tulkita, toimijoita, joihin keikkapaikalla voi tutustua, on monia, kuten järjestyksenvalvojat, ravintolapäälliköt ja muu henkilökunta. Myös aiemmassa tutkimuksessa Susan Coulson (2012) korostaa muusikoiden verkostoitumisessa suhteiden monipuolisuutta. Yhteyksiä luodaan useisiin eri henkilöihin, jotka voivat tarjota töitä tai tietoa työpaikoista (Coulson 2012).

5.1.2 Työelämäverkostoitumisen merkitys

Aineistosta nousee vahvasti esille se, kuinka kaikki haastateltavat pitävät työelämäverkostoitumista erittäin tärkeänä:

Kyllä se on ihan elinehto kaikessa, eikä se koske pelkkää musiikkialaa. Se on ihan kaikessa, että puskaradio kuuluu ja yrittänyt sitä sanoa muusikoillekin, että miettikää sitä keikkaa, se on aina teidän paras markkinointitilanne, että te hoidatte hyvin sen keikan. – Ei voi yksin pärjätä, eikä ilman. Aina pitää tuntea joku, joka tuntee jonkun ja sitten kun oot soittanut hyvin jonku jutun, hoitanu sen niinku ammattilainen, niin se puskaradio toivottavasti lähtee sitten siitä, positiivinen puskaradio, liikkeelle. (Arto, Lappia)

Kyllä se verkostoituminen on ihan älyttömän tärkeä kaikella alalla ja luovilla aloilla erityisesti, että päästäisiin jollakin lailla sitten sinne työelämään kiinni, niin se vaatii äärettömän kovaa ponnistelua. Ei ole valmiita työpaikkoja kenelläkään, vaan se vaatii sinnikästä työskentelyä, että saa edes jonkun yhdenkin keikan järkkäytyä. (Tuija, Gradia)

Joo, sehän on tosi tärkeätä, että se on just se iso E, euron kuva, että miten muusikko saa sitten toimeentulonsa opiskelujen jälkeen. Parhaimmillaan se on niin, että hän saa juuri siitä, että mitä on halunnut tehdä, niin saa siitä toimeentulonsa ja sitten on paljon muitakin mahdollisuuksia. (Ulrika, PJK)

Työelämäverkostoituminen nähdään siis elinehtona, jotta muusikko pääsee mahdollisimman hyvin työelämään kiinni ja turvaa toimeentulonsa. Annetut merkitykset ovat linjassa alan tutkimuksen kanssa, sillä verkostoituminen ja siihen liittyvät taidot nähdään muusikon työllisyyden turvaajana (Mason ym. 2012) ja verkostojen aikaansaamat suhteet voivat toimia suojana työllisyyden epävakautta ja torjumisia vastaan (Chafe & Kaida 2020, 415). Myös muusikon toisen asteen ammattikoulutuksesta valmistuneet opiskelijat pitävät henkilökohtaisten kontaktien vaikuttavan eniten tai erittäin paljon muusikon työllistymiseen (Purma 2017, 54).

5.1.3 Yksilön edellytykset

Aineistosta on tulkittavissa asioita, joita haastateltavat pitävät muusikon työelämäverkostoitumisessa yksilön tasolla tärkeinä ja joihin pyritään myös koulutuksessa vaikuttamaan positiivisesti. Näitä ovat sosiaaliset taidot ja henkilökohtaiset ominaisuudet, sisäinen motivaatio ja aktiivisuus sekä ammatissa tarvittavat tiedot ja taidot.

5.1.3.1 Sosiaaliset taidot ja henkilökohtaiset ominaisuudet

Haastateltavien vastauksista nousee esiin sosiaaliset taidot ja tiettyjä luonteenpiirteitä ja ominaisuuksia, joita he pitävät työelämäverkostoitumisessa ja sitä kautta muusikon ammatissa menestymisessä hyödyllisinä. Näitä ovat sinnikkyys, kunnianhimo, rohkeus, uteliaisuus, kyky heittäytyä ja mennä epämukavuusalueelle, avarakatseisuus, monipuolisuus ja yrittelijäisyys. Sosiaalisista taidoista kuvataan seuraavaa:

No siis kyllähän, vaikka ne on kliseitä, että ”verkostoidu, verkostoidu, verkostoidu!” niin kyllähän se totuus on se, että eihän täältä kukaan yksin leipää pysty ottamaan ja se on jo se ensimmäinen lähtökohta, että pitää pystyä toimimaan siinä ensimmäisessä lähiverkostossa, eli siinä bändissä, ihmisten lailla ja olla sopivan sosiaalinen, mutta ei tietystikään mikään ihan pelkkä jees-tyyppi. (Arto, Lappia)

Ulrikan mukaan tärkeintä on, että ”*he [muusikot] tuntee toisia muusikkoja*”, koska ”*se on tietysti se, mistä se yhtyekeikat lähtee*”. Hän pitää tärkeänä, että muusikot ”*pitävät huolta toinen toisistaan*” ja ”*hyvät välit kaikkiin*”, koska keikkojen syntymisessä kannustava ja rohkaiseva ilmapiiri on hänen mukaansa perusta keikkojen syntymiselle. Sinnikkyys, kunnianhimo ja yrittelijäisyys nousevat esiin puhuttaessa Tuijan kanssa opiskelijoiden sitoutumisesta työelämäverkostoitumiseen ja ammatissa menestymisestä. Tuijan mukaan ”*osalle se tulee ihan luonnostaan, että ne on tottunut tekemään töitä unelmiensa ja oppimisensa eteen ja on sinnikkäitä ja kunnianhimoisia*”. Näihin vaikuttaa hänen mukaansa ”*tosin moni asia ja motivaatio erityisesti*”. Ammatissa menestyminen vaatii hänen

mukaansa *”yrittelijäisyyttä, sinnikkyyttä, onnenkantamoista ja tosi monia asioita, että kymmenen asiaa loksahtaa kerralla oikeiden tähtien alle, että jonkun ura lähtee nousemaan”*.

Tuija kertoo, kuinka monipuolisuus, avarakatseisuus ja rohkeus ovat erittäin tärkeitä ominaisuuksia: *”Se on ehkä se tärkein, että pitäisi olla avarakatseinen, rohkea ja monipuolinen muusikko tai musiikkipedagogi tai mitä vaan, mutta se monipuolisuus on tämän päivän sana –”*. Hänen mukaansa liiallisen kapea-alaisuuden vuoksi *”jää tosi köyhäksi se työelämä”*:

Elikkä semmoinen monipuolisuus on tosi tärkeää ja rohkeus, että uskaltaa verkostoitua ilman, että on tiettyä kapeata alaa, että *”vain tällöinen kiinnostaa”*, vaan että tosi laajalaisesti kannattaa vaan lähteä sinne työelämään. (Tuija, Gradia)

Tuija viittaa myös muusikon työn vuorovaikutukselliseen luonteeseen, jossa on hyvä omata tiettyjä ominaisuuksia: *”...Et tavallaan se on tosi vuorovaikutteista se asia. Että se ainoastaan takaa sen, että se on mielekästä se työ ja että olet valmis kehittymään ja murtamaan ajatuksia, oot utelias ja uskallat heittäytyä ja mennä epämurkavuusalueelle.”*

Aiemmissä tutkimuksissa esimerkiksi Tolvanen (2003), Dobson (2011) ja Chafe & Kaida (2020) nostavat esiin, kuinka sosiaaliset taidot, eli onko muusikko *”hyvä tyyppi”* ja miten hän tulee toimeen muiden muusikoiden kanssa ja hallitsee ristiriitaitilanteita, ovat muusikolle tärkeitä ominaisuuksia. Myös Opetushallituksen määräämissä Musiikkialan tutkinnon perusteissa vuorovaikutuksellinen yhteistyö korostuu (Musiikkialan perustutkinto 2021). Tämä näkyy myös haastateltavien vastauksissa, sillä he pitävät sosiaalisia taitoja tärkeinä. Tuijan esiin nostama sinnikkyys ja monipuolisuus ovat myös tutkitusti muusikolle tärkeitä ominaisuuksia. Sinnikkyys liittyy läheisesti yksilön tahtoon, joka ohjaa esimerkiksi kykyä ohjata huomiokykyä ja sitoutuneisuutta ja sen nähdään olevan ratkaisevassa roolissa muusikon koko uran kannalta (Maijala 2003). Monipuolisuus eli monipuolinen osaaminen ja valmius soittaa useita genrejä nähdään jopa välttämättömyytenä muusikkona menestymisessä, ja liiallinen jumittuminen tiettyyn genreen voi olla muusikon työllistymisen kannalta vaarallista (Ilmonen 2003; Mason ym. 2012). Tuijan vastauksessa mainittu rohkeus ja heittäytymiskyky liittyvät vahvasti spontaaniuteen, jonka esimerkiksi Zwaan ja kumppanit (2009) kertovat edistävän ammatissa menestymistä, kun muusikko pystyy luontevasti ottamaan vastaan ja varautumaan yllättäviinkin tilanteisiin ja muutoksiin.

5.1.3.2 Sisäinen motivaatio ja aktiivisuus

Haastateltavien vastauksista on nähtävissä, että työelämäverkostoituminen tarvitsee toimiakseen sisäistä motivaatiota ja halua tehdä töitä. Muusikon ammatissa menestymisen vaatii pitkäjänteistä ja aktiivista työskentelyä, jossa sisäinen motivaatio on keskeisessä roolissa:

Verkostoissa on siinä tärkeä se, että tekee töitä asioiden eteen ja että on kunnian- ei kunnianhimoa välttämättä, mutta motivaatio on tosi tärkeä, et oikeasti on se sydämen palo tehdä sitä asiaa ja saa siitä hyvää mieltä, jotenkin kokee, että se on itselle mielekäs ja tärkeä työ, sehän on kaikista tärkein. (Tuija, Gradia)

Ja kyllähän se siis semmoinen pitkäjänteinen ruohonjuurityökin on muusikoilla. Keikasta saa sitä live-soittamisen ja laulamisen kokemusta, plus se ravintola ottaa todennäköisesti vielä toisenkin kerran. Ja sulla on vaikka täällä lähiseudulla vaikka puolenkymmentä paikkaa, missä sie käyt muutaman kerran, niin yhtäkkiä sä oot tehnytkin vaikka 20 keikkaa, joka on jo aika paljon. Sulla on jo vähän fiilistä siitä, mitä se keikkailu on ja seuraavana voisi vaikka lähestyä sitten sitä Oulua ja niin edelleen. Elikkä siitä se lähtisi semmoinen, että mitä se keikan sopiminen ja tämmöinen tarkoittaa. (Arto, Lappia)

Haastateltavat kokevat, että osalla opiskelijoista sisäinen motivaatio on toisinaan kadoksissa. Tämä näkyy esimerkiksi matalan kynnyksen poissaoloina, vaikka edessä olisi tärkeä keikka. Arton mielestä *"se vähän osoittaa, että ei sitouduta niin hyvin kuin pitäisi"*.

Kyllähän meillä on haasteita siinä, että jos meillä on esimerkiksi se kuningastilaisuus, elikkä keikka tiedossa. Ja sehän se on se kaikista paras verkostoitumiseen, niin kyllä se itsestä tuntuisi, että siihen tähdätään ja treenataan, että ollaan niinku viimeisen päälle iskussa, niin ei se ihan niin ole. Meillä on viimeinen viikko ennen keikkaa nytten, niin kyllä meillä sitten taas yllättävän paljon poissaoloja on. (Arto, Lappia)

Gradia musiikilla Jyväskylässä on kokeiltu erilaisia käytäntöjä opiskelijoiden motivoimiseksi motivaation vaihtelun takia. Tuijan mukaan osaa opiskelijoita ei tarvitse erikseen sitouttaa tai houkutella mukaan toimintaan, mutta osa opiskelijoista haluaisi olla niin sanottuja *"kaappimusikoita"*, ettei tarvitsisi *"varsinkaan esiintyä kenellekään"*:

-- kyllähän se osalla vaatii sitä, että koko aika tsemptataan, houkutellaan ja mietitään ja *"menisitkö tonne"* ja *"olisi hyvä, jos menisit"* ja meillä myös on yritetty ottaa semmoisia tiettyjä, kokeilla aina käytäntöjä, että nyt kaikki opiskelijat esiintyy kolme kertaa joka vuosi oppilaitoksen ulkopuolella, että meillä hoks-ohjaajat, instrumenttiopettajat on ikään kuin siinä sitten myös tsempparina ja valvojina siinä, että tää pyritään se toteutus, koska osalle se on vaikeampaa ja hankalampaa. (Tuija, Gradia)

Jokaisen haastateltavan vastauksissa on vahvasti tulkittavissa myös opiskelijan oman aktiivisuuden merkitys työelämäverkostoitumisessa. Arto viittaa esimerkiksi siihen, kuinka muusikon freelancer-työssä *"pitää itse tehdä paljon"*:

Ei kannata odottaa sitä, että vaikka sie pääsisit ohjelmatoimiston keikoille niin ei, että joku ohjelmatoimisto pystyisi tarjoamaan sulle esimerkiksi täyttä työllisyyttä. Kyllä se menee niin, että ohjelmatoimistosta tulee jotain keikkoja, sitten suurin osa tai suuri osa on ihan itse sopimia omilla kontakteilla. Niin kyllä se sieltä keikkapaikoista lähtee se liikkeelle, koska siellä sie opit sitten sitä, mitä se työ on, ja sieltä ne löytyy ne ensimmäiset ja tärkeät verkostot ja toimintatavat ja se aktiivinen ote. Että jos sua ei huvita kysyä itseäsi tai sano-taan myydä keikoille, niin sitten susta tulee semmoinen ehkä hyvä soittaa ja tai laulaa, mutta se saa sitten soitella kotona. (Arto, Lappia)

Myös Tuija painottaa, kuinka verkostoituminen on *"hivoittävän tärkeä"*, koska *"ei ne kotoa hae vielä, kun ei ole mitään nimeä"*. Tämän vuoksi on *"kaiken a ja o"*, että muusikko lähtee *"sieltä poterosta pois ja ulos"* ja näyttää oman osaamisensa ja

rohkeutensa *"riippumatta siitä, onko kovin rempseä ja sosiaalinen ihminen"*. Oppilaitos auttaakin verkostojen luomisessa ja uran kehittämisessä tiettyyn pisteeseen asti, mutta lopulta opiskelijan oma aktiivisuus korostuu:

Eli opintojen aikana oppilaitoksen organisoimana tätä verkostoitumista, että me autetaan niissä verkostoissa. Mutta suuri vastuu on myös opiskelijoilla itsellä ruveta jo opintojen aikana kartoittamaan sitä omaa osaamista ja tunnistamaan sitä ja – hinnoittelemaan sitä omaa osaamista ja – myös suuntaamaan sitä opintojen aikana sitä, että *"hei tää on se, mihin mun sydän halajaa ja palaa"*, että *"haluan erikoistua tähän"*. (Tuija, Gradia)

Kuten aiemmin on tullut ilmi, keikkoja pidetään yhtenä keskeisimpänä työelämäverkostoitumisen muotona muusikon ammattikoulutuksen kontekstissa. Konservatoriolle tuleekin usein esiintymispyyntöjä, joita oppilaitos välittää eteenpäin opiskelijoille. Esimerkiksi Pop & Jazz Konservatoriolla Helsingissä on tätä tarkoitusta varten oma esiintyjävälityspalvelu. Keikkojen saamisesta puhuttaessa Tuija Jyväskylän Gradialta painottaa, kuinka *"se vaatii myös opiskelijalta aktiivisuutta, että me ei kaikille järjestämällä järjestetä."* Myös opiskelijan aktiivisuus vaihtelee opiskelijakohtaisesti. Jotkut tarvitsevat enemmän tukea kuin toiset:

Osa tarvitsee tosi paljon tukea siitä, että sinne työpaikalle mennään tai keikalle sinne vietään opiskelijat, että kyllähän se vaatii sen, että sinne joku opettaja lähtee mukaan. Osa menee, rientää, riekkuu joka paikassa, että me ei edes tiedetä, mitä kaikkea ne tekee ja puuhailee, ja osa vaatii sen, että opettaja järjestää ja sitten mennään, harjoitellaan se keikka, että se on ihan kädestä pitäen osan kanssa. (Tuija, Gradia)

Haastateltavien vastauksista on tulkittavissa, että oma-aloitteinen ja aktiivinen ote ovat olennainen osa työelämäverkostoitumista. Osa haastateltavista kokee, että osalla opiskelijoista nämä puuttuvat, mikä aiheuttaa haastateltavissa toisinaan turhautumista. Esimerkkinä mainitaan muun muassa se, kuinka nuorille kontaktin ottaminen ja perinteinen puheluiden soittaminen on nykypäivänä haasteellista:

Meilläkin on tietysti osa porukasta aika nuorta, nuorimmat on jopa 16 vee, jotka on just aloittanut peruskoulusta, niin se jotenkin se kontaktin ottaminen ihan semmoinen, niinku perinteinen puhelimella soittaminen, niin se on jotenkin aika haasteellista – kun et sie ravintolapäällikölle mitään snäppiviestiä pistä, vaan sille pitäisi ihan soittaa tai kirjoittaa ihan virallinen sähköposti hyvällä suomen kielellä – (Arto, Lappia)

Tuijan mukaan turhautumisesta huolimatta on tärkeä tiedostaa, että opettajankin kyvyt vaikuttaa opiskelijan motivaatioon ovat rajalliset: *"...joskus saattaa me opettajat vähän niinku että 'no hohhoijakkaa', että 'voi, voi', että eihän me opettajat voida kuin tehdä parhaamme kuin yrittää vähän avata asioita ja yrittää lempeästi potkia ja niitä asioita kertoo siitä, että mikä se todellisuus on –"*. Tuijan mukaan opettajat ohjaavat opiskelijoita *"oikeaan suuntaan"* ja asettavat *"vähän rajaa niille"*, mutta loppujen lopuksi *"jokaisen täytyy valitettavasti vaan omalla tiellä löytää se, että onko tää se ala, mikä se oikeasti kantaa hedelmää, tai että pystyy elämään sillä"*.

Ulrikan mielestä olisi järkevää, että vaikka oppilaitos on päävastuussa työelämäverkostojen luomisesta ja ylläpidosta, niin opiskelijoilla olisi hyvä olla entistä suu-remmpi rooli tulevaisuudessa:

Että jos kaikki opiskelijat tottuisi siihen, että mä oon tosi paljon vastuussa siihen, että miten mä pidän yhteyttä työpaikkaan, niin silloin se olisi heille sitten kotiinpäin tulevaisuuden kannalta, että me ollaan siinä tosi välimaastossa, että tiedostetaan, mutta ei olla välttämättä vielä kauhean pitkällä siinä. (Ulrika, PJK)

Oma-aloitteisuus, aktiivisuus ja motivaatio ovat myös tutkitusti muusikon ammatissa ja verkostoitumisessa hyödyllisiä taitoja. Oma-aloitteisuus on jopa yksi muusikkona pärjäämisen edellytys (Ilmonen 2003, 148) ja sen rooli on erityisesti freelancereille huomattavan tärkeä (Jacobs 2019). Motivaatio on tila, joka virittää, suuntaa tai hidastaa yksilön toimintaa (Maijala 2003) ja määrää sen, kuinka pitkälle esimerkiksi artisti on valmis menemään (Karhumaa 2000). Menestyneillä muusikoilla on yleensä korkea motivaatio (Green 2001) ja motivaatio vaikuttaakin laajamittaisesti myös yksilön muihin toimintaa ohjaaviin ominaisuuksiin, kuten sinnikkyyteen, pitkäjänteisyyteen, tahtoon, kiinnostavuuteen ja kykyyn hallita huomiokykyä ja sitoutumista eri tehtäviin (Maijala 2003). Verkostoituminen vaatii pitkäjänteistä työtä, kun suhteita täytyy myös ylläpitää ja kehittää (Janasz & Forret 2008, 644), mihin motivaatio voi vaikuttaa merkittävästi.

5.1.3.3 Tiedot ja taidot

Muusikon ammatissa tarvittavilla musiikillisilla ja ulkomusiikillisilla tiedoilla ja taidoilla nähdään oma tärkeä merkityksensä työelämäverkostoitumisessa:

-- kyllähän se verkostoituminen on ihan järjettömän tärkeä, että kyllähän jokainen siellä omalla substanssiosaamisella ja sillä, että sä olet oikeasti vartenotettava muusikko tai mikä vaan musiikin alan tai luovan alojen osaaja, sehän se on se keskeisin asia, että osaat sen asian, että ei suhteilla mennä kovin pitkälle - tiettyyn pisteeseen asti mennään. (Tuija, Gradia)

Muusikon on hyvä olla haastateltavien mukaan ajan tasalla työelämän vaatimuksista. Tätä kutsutaan myös työelämä tietoudeksi (Ilmonen 2003). Erityisesti nykypäivänä sosiaalisen median roolia työelämäverkostoitumisessa ja muusikon ammatissa pidetään tärkeänä. Arto toteaa, kuinka esimerkiksi viimeisen kymmenen vuoden aikana sosiaalisen median käytöstä on tullut koko ajan merkittävämpi osa muusikon työtä:

Opiskelijan kannalta ne työkalut on muuttunut, mutta se on edelleenkin se itsensä jotenkin markkinointi, on tullut tosi tärkeäksi. Vähän vaikea kuvitella esimerkiksi musiikkialan ammattilaista, joka esimerkiksi kategorisesti kieltäytyisi käyttämästä mitään somea. - Ainakin oppilaiden kohdalla se somen tulo ja se aktiivisuus siellä on ihan ehdoton, että se ei ehkä kymmenen vuotta sitten vielä ollut. (Arto, Lappia)

Sekä koulutuksen järjestäjien että opiskelijoiden tulee olla erittäin hereillä työelämän muutoksista ja esimerkiksi siitä, mistä Suomen musiikkikenttä koostuu. Ulrikan mukaan on tärkeää, että opiskelijat tietävät, *”mitä ne tahot on ja minkälaisia tyyppisiä siellä toimii”*. Tuijan mukaan organisaatiot ja opetussuunnitelmat *”tulee tosi paljon jälkijunnassa”*, koska muutokseen reagoidaan hänen mukaansa vasta tutkimustuloksen seurauksena, minkä vuoksi *”se on aika iso prosessi, että siellä tapahtuu konkreettisesti muutoksia”*.

-- Eli kyllähän se tarkoittaa, että sekä opettajien että opiskelijoiden pitäisi olla tosi kärryillä siitä, että mitä muutoksia ja murroksia tapahtuu työelämässä, jotta pystyy hankkimaan sitä osaamista opintojen aikana ollakseen sitten jollain lailla käytettävissä suoraan työelämän haasteisiin – (Tuija, Gradia)

Kuten Tuijakin nostaa esiin, musiikilliset soitto- ja laulutaidot ovat muusikon ammatin keskiössä (Työmarkkinatori 2020). Jotta tämä onnistuu, muusikko tarvitsee monipuolisia tietoja ja taitoja, kuten käsitteitä, faktoja ja oman oppimisen välineitä, sekä soittimen käsittelytaitoja ja musiikillisia sääntöjä, joilla tiedot laitetaan käytäntöön. Tämän lisäksi kokemustiedolla on myös vaikutuksensa. (Maijala 2003, 65.) Tutkinnon perusteissa tutkinnon osien painotuksissa, erityisesti pakollisissa tutkinnon osissa, näkyikin ennen kaikkea musiikillisten tietojen ja taitojen oppiminen (Musiikkialan perustutkiminto 2021). Sosiaalinen media ja työelämä tietous nousevat esiin myös Ilmosen (2003) sekä Masonin ja kumppaneiden (2012) tutkimuksissa. Sosiaalinen media takaa sen, että muusikko tulee nähdyksi ja huomatuksi, ja rytmimusiikin kentällä työelämä tietous on jopa välttämätöntä johtuen kentän useista toimijoista, käytännöistä ja intresseistä (Mason ym. 2012, 20; Ilmonen 2003, 150).

5.1.4 Opettajan rooli

Haastateltavat kokevat, että työelämäverkostoitumiseen liittyy olennaisesti se, että opettajat säilyttävät kosketuksen työelämään, ja että tutkinnon sisällöt olisivat jatkuvassa vuoropuhelussa yhteiskunnan ja työelämän kanssa. On myös tärkeää nähdä, että koulutuksen aikana tapahtuvat keikat ovat aitoa työelämää:

Se edellyttää meiltä myös oppilaitoksessa, että me tiedetään itse, että missä mennään, eikä niin, että me vaan tuijotetaan sitä OPSia ja sitä, että me on tehty 80-luvulta asti näin, niin kyllä tää on just se, mitä tarvitaan. Se koskee ihan kaikkia luovia aloja, että pitäisi niin kun seurata, että miten yhteiskunta ja miten työelämän vaatimukset muuttuu. (Tuija, Gradia)

Se on silti vähän pitkä tie ja ollutkin pitkä tie, että just se, että kaikki meidän toisella asteella toimivat koulutuksen järjestäjät tottuisi ajattelemaan sitä, että jokainen keikka on sitä aitoa työelämää, oli se sitten missä tahansa – lähtien perhejuhlista ja sitten kaikkiin maksettuihin keikkoihin ja niin pois päin, niin se on ihan oikeata työelämää, eikä mitään leikkityöelämää, että näin jos mä karrikoin. (Ulrika, PJK)

Osana kosketuksen säilyttämistä työelämään Tuija pitää erityisen tärkeänä opettajan oman muusikkouden ylläpitämistä eli sitä, että *”säilyisi se oma muusikkous läpi elämän”*, eikä *”ikinä luopuisi siitä, mitä kautta on itse ajautunut musiikkialalle”*. Hänen mielestään on *”hervittävänsä suuri sääli”*, että monet musiikkipedagogit *”kadottaa”* oman muusikkouden matkalla:

Eli se, että meillä ammattiopettajat suurin osa keikkailee itsekin, että itsekin keikkailen koko aika ja sehän on hirvittävän tärkeä mun mielestä se, että se pysyisi kosketuspinta itse työelämään. – mun mielestä ei voi olla musiikkipedagogi, jos et sä ole samalla muusikko, että ne muusikon taidot ja se oma musiikin ja oman instrumentin ylläpitäminen ja oma kehittyminen on ihan hirvittävän tärkeä, koska sieltä ammennetaan se oppi. (Tuija, Gradia)

5.2 Työelämäverkostoituminen muusikon ammattikoulutuksessa

Käsittelen tässä luvussa, miten työelämäverkostoituminen näkyy muusikon toisen asteen ammattikoulutuksessa. On kuitenkin kaksi asiaa, jotka vaikuttavat kaiken toiminnan taustalla: oppilaitoksen maantieteellinen sijainti ja resurssit. Käsittelen nämä kaksi tekijää ensimmäisenä. Oppilaitoksen maantieteellinen sijainti määrittää sen, minkälaisia verkostoja oppilaitoksella on. Resurssit vaikuttavat siihen, miten verkostoitumiseen ja verkostojen ylläpitämiseen ja kehittämiseen oppilaitoksessa panostetaan. Nämä molemmat vaikuttavat siihen, miten verkostoitumista toteutetaan ja minkälaisiin työelämän yhteistyöpaikkoihin ja toimijoihin koulutuksessa on mahdollista verkostoitua. Tämä vaikuttaa oppilaitoksen työelämäyhteistyön toteutumiseen sekä opintoihin ja niiden sisältöihin, eli siihen, miten työelämäverkostoituminen näkyy koulutuksessa. Siirrynkään maantieteellisen sijainnin ja resurssien jälkeen käsittelemään oppilaitosten työelämäverkostoitumisen kahta edellä mainittua pääasiallista esiintymismuotoa: työelämäyhteistyötä ja opintoja. Lopuksi esittelen näiden kahden pääluokan rajapinnoilla olevia tekijöitä.

Maantieteellisen sijainnin vaikutus on merkittävä tekijä työelämäverkostoitumisessa. Kaikki haastateltavat olivat vahvasti sitä mieltä, että oppilaitoksen maantieteellinen sijainti vaikuttaa merkittävästi siihen, miten työelämäverkostoituminen näkyy paikallisessa koulutuksessa:

Totta kai, sehän vaikuttaa hirveästi siihen, että mitä siellä omassa kaupungissa löytyy, niin pakkohan ne verkostot on lähteä sieltä. (Tuija, Gradia)

On sillä vaikutusta, että se tuntuu, et me saadaan paljon ilmaiseksi täällä pääkaupunkiseudulla, että täällä nyt sitten periaatteessa kaikkea löytyy ja on runsauden pulaa. (Ulrika, PJK)

Onhan sillä vaikutusta tietysti se, että jos niitä potentiaalisia verkostoja on vähän ja ne on kaukana, niin kyllähän se vaikuttaa väkisinkin. (Arto, Lappia)

Oppilaitoksen maantieteellinen sijainti voi tuoda myös omat haasteensa. Arto kuvaillee, kuinka yhteistyössä työelämän kanssa on kehittämistä, mutta keikkapaikkojen vähyys aiheuttaa haasteita:

No tietysti pohjustan sitä, että sanon, että pitäisi olla parempaa, mutta kun ongelmahan on tietysti meillä täällä seudulla se, että meillä ei ole siinä niitä semmoisia jatkuvia live-musiikin keikkapaikkoja - niin niitähän ei oikein kauheasti ole. (Arto, Lappia)

Arto vertailee Tornion tilannetta esimerkiksi pääkaupunkiseutuun ja Turkuun, jossa on väestöpohjaa huomattavasti enemmän, joten myös live-paikkoja on enemmän tarjolla. Myös Tuija vertailee Jyväskylän Gradian sijaintia rannikko-Suomeen:

Et esimerkiksi tuolla rannikolla niin kuin Turussa ja Helsingissä, niin nehan voi lähteä risteilylaivalle. Ei täältä lähdetä välttämättä Vikingille vetää näyttöjä, työssäoppimaan, että se on isompi proggis, tai lähettää Lappiin, vaikka laskettelukeskuksiin vetää keikkaa, niin se on täältä pikkasen haasteellisempaa. Ei mahdotonta, mutta helpommin se tapahtuu oman alueen työelämän kanssa. (Tuija, Gradia)

Tuija lisää, kuinka *"opiskelijan on mahdollista lähteä muuallekin, mutta se on organisaationa ja taloudellisesti haasteellisempaa järjestää"*. Myös Arto mainitsee esimerkkinä tunturi-keskukset. Vaikka oppilaitos sijaitsee pohjoisessa, on yhtyekeikkojen järjestäminen tuntureihin ollut silti hankalaa, esimerkiksi käytännön järjestelyjen haasteiden takia. Yksittäisiä duoja ja trioja on kuitenkin joskus saatu keikoille. Keskusteltaessa Tornion läheisestä sijainnista Ruotsiin ja kysyttäessä yhteistyöstä ruotsalaisten toimijoiden kanssa, kertoo Arto siitä, kuinka yhteistyö on *"ihan tosi minimaalista"*.

-- No periaatteessa on, mutta käytännössä ei. Elikkä Ruotsin puolellahan on semmoinen Ruotsinsuomalainen Svefi Kansankorkeakoulu, jossa on muusikkolinja. Jotenkin se on mennyt... Vaikka siellä on itse asiassa linjan johtajanakin semmoinen kaveri, joka on ihan Suomesta lähtöisin. Mutta kyllä me jotenkin niin omilla tulilla täällä ollaan - (Arto, Lappia)

Meillä on joskus käyty sieltä Svefiltä täällä meidän musatalolla keikalla, mutta minun aikana esimerkiksi meiltä ei ole käynyt kukaan kokoonpano. Jossakin jameissa on ehkä käynyt. (Arto, Lappia)

Ulrika Helsingin Pop & Jazz Konservatoriosta tiedostaa, että heillä on pääkaupunkiseudulla tarjolla enemmän mahdollisuuksia. Hän kuvaa, kuinka *"on sillä merkitystä, että onko Kajaanissa vai Helsingissä"*. Esimerkkeinä hän mainitsee sen, kuinka suurin osa vuoden keikoista on pääkaupunkiseuduilla, mikä *"tuntuu tosi epäreilulta sitten taas muuta maata kohtaan"*. Hän lisää, että suuri osa myös alan muista toimijoista ovat keskittyneet pääkaupunkiseudulle: *"...just kaikki managerit, työpaikat, niin niitä on ihan valtavasti täällä"*.

Resurssit työelämäverkostoitumisen näkökulmasta ovat toinen huomattava tekijä siinä, miten työelämäverkostoituminen näkyy koulutuksessa. Tulokset osoittavat, että oppilaitosten resurssit vaihtelevat oppilaitoskohtaisesti. Pop & Jazz

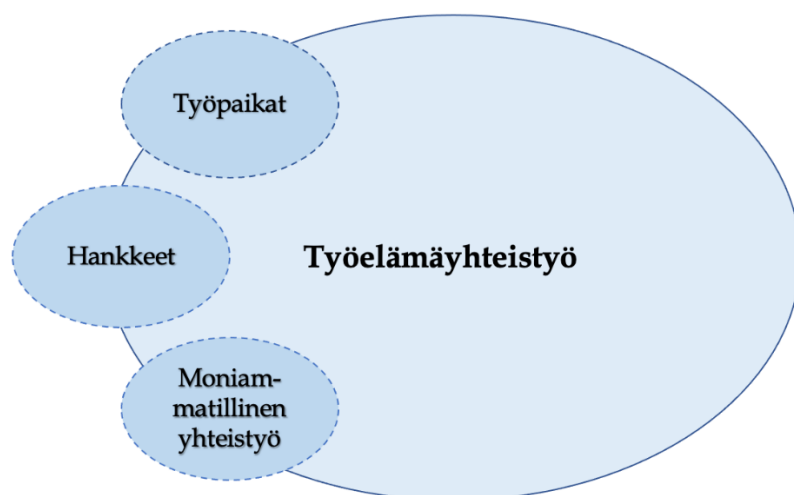
Konservatoriolla Helsingissä resurssit työelämäverkostoitumiselle liittyvät laajemmin oppilaitoksen työelämäyhteistyön kehittämiseen. Oppilaitoksessa on erillinen työelämäpedagogiikan koulutus suunnittelija, jolle on varattu resursseja. Ulrika on myös itse ollut mukana verkostojen kehittämisessä yhden hankkeen yhteydessä ja mukana on ollut *"aika laaja opettajaryhmä sit siinä miettimässä"*. Hän mainitsee myös työpaikalla toimimisen opettajaryhmän, jota on laajennettu. Kyseinen opettajaryhmä vastaa työpaikkojen kanssa keskustelusta, sopimuksista ja ohjaamisesta, mikä on pyritty ottamaan huomioon jokaisen opettajan tuntiresursseissa. Ulrikan mukaan myös oppilaitoksen koulutussopimukset eri työpaikkojen kanssa vaikuttavat ulkopuolelta tuleviin rahallisiin resursseihin, mitkä puolestaan vaikuttavat myös työelämäyhteistyön resursseihin:

Ja sitten nyt käytännössä on myöskin niin, että kun koulutussopimus, me saadaan niiden pohjalta rahoitusta, silloin kun työpaikkaohjaajat sieltä työpaikoilta ja työnantajat vastaa semmoiseen minikyselyyn, jonka Opetushallitus lähettää heille. – Se, että siinä on se porkkana, aika isokin porkkana, konservatorio voi saada vaikka viisinumeroisen summan vuosibudjettiinsa siitä, että hoitaa koulutussopimusasiat kunnolla. Et vaikka siinä ei raha liiku työpaikan ja konservatorion välillä, niin siinä sitten kuitenkin tulee se palkinto sitten siihen vuosibudjettiin. (Ulrika, PJK)

Tornion Pop & Jazz Konservatorio Lappiassa Arton mukaan *"varsinaista resurssia siihen semmoiseen verkostojen kehittämiseen ei ole"*. Hän tarkentaa, että tällä hetkellä hänellä on *"tietty vuosityöaika"* ja työt määräytyvät sen mukaan. Gratialta Tuija kertoo, ettei hän voi antaa resurssiasioista kommentteja. Hän kuitenkin vastaa yleisellä tasolla, että hän on oppilaitoksen *"työelämäyhteysopettaja"*, mikä tarkoittaa sitä, että *"kakku kaatuu"* hänelle ja hän käy keskusteluita työelämästä tuleviin pyyntöihin yhdessä koulutuspäällikön kanssa.

5.2.1 Työelämäyhteistyö

Työelämäverkostoituminen näkyy oppilaitoksissa työelämäyhteistyönä eri työpaikkojen kanssa, hankkeissa ja moniammatillisissa yhteistöissä (kuviot 3). Ne vaikuttavat oppilaitoksen verkostoon ja sitä kautta siihen, keihin työelämän toimijoihin koulutuksessa on mahdollista verkostoitua. Työelämäyhteistyö käy vuoropuhelua opintojen kanssa, sillä oppilaitoksen työpaikat, hankkeet ja moniammatilliset yhteistyöt näkyvät myös opinnoissa.

KUVIO 3. Työelämäyhteistyö tutkimukseen osallistuneissa oppilaitoksissa. Kuvio: Tiina Nyyssönen

Oppilaitokset tekevät yhteistyötä useiden eri työpaikkojen kanssa. Näitä ovat erilaiset ravintolat, kahvilat ja klubit, kulttuuritalot, kirjastot, studiot, seurakunnat ja muut uskonnolliset yhteisöt ja teatterit. Näiden lisäksi oppilaitoksille tulee yhteydenottoja myös sovittujen yhteistyöpaikkojen ulkopuolelta. Helsingin Pop & Jazz Konservatoriolle on perustettu oma esiintyjävälityspalvelu, minkä kautta oppilaitos välittää esiintyjä ja yhtyeitä ulkopuolelta tuleviin pyyntöihin. Ravintolat, klubit ja kahvilat mahdollistavat keikkatilaisuuksia ja sitä kautta työelämäverkostoitumisen mahdollisuuksia muusikko-opiskelijoille:

Ja sitten ruohonjuuritasolla paikalliset kuppilat on se. Kun paikalliset kuppilat kyllä ottaa keikalle täällä. Jos opiskelija menee sanomaan, että "meillä on bändi, saataisiinko tulla keikalle?", niin kyllä ne ottaa ihan varmasti. – Sitten on pikkukapakoita tässä lähiseudulla, sitten on, joka on mukava juttu, että opiskelijat itse ovat ruvenneet järjestämään jameja tuossa paikallisessa Pikku-Berliinissä ihan keskustassa Torniossa, niin sehän on ihan parasta mahdollista juttua, et ne joutuu itse järjestämään, ne joutuu itse puuhaamaan ravintoloitsijan kanssa kaikki tämmöiset, että se on ihan parasta. (Arto, Lappia)

Sit on klubit, tutut varmasti sullekin, Bar Loose ja On the Rocks. – Fazer-kahvila on, mutta siellä ei nyt ole kauhean aktiivisesti juuri tällä hetkellä.–Ja nyt tuli just Bistro Bryk, on nyt uusi, tällä viikolla on saatu ihmisten allekirjoitukset siihen, niin duo-triot sinne ainakin sitten esiintymään. (Ulrika, PJK)

Sitten tulee just niin kun tosi paljon työelämäpyyntöjä yksittäisistä keikoista tai projekteista, ravintoloilta ja tapahtumista. (Tuija, Gradia)

Haastateltavien vastauksissa korostuvat myös erilaiset kulttuuritalot, kirjastot, teatterit ja orkesterit. Helsingissä on tehty yhteistyösopimus muutaman eri kulttuuritalon kanssa, ja opiskelijoilla on mahdollisuus myös päästä soittamaan päivätansseja eläkeläisille Sellosalin lämpiössä. Lisäksi kaupunginkirjastoissa on ollut mahdollista esiintyä. Jyväskylässä puolestaan opiskelijoilla on ollut mahdollisuus päästä kokemaan

työelämässä oppimista Jyväskylän kaupunginteatterin musikaalissa koulutussopimuksella. Lisäksi erilaiset harrastajateatterit ovat mahdollistaneet työelämässä oppimista. Jyväskylässä yhteistyötä tehdään myös erilaisten orkestereiden kanssa, joihin opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua.

Gradialla ja PJK:lla tehdään yhteistyötä myös eri studioiden kanssa. Tuijan mukaan heiltä *"on ollut opiskelija ihan ammattistudiossa koko kesän työssä työharjoittelussa"*. Ulrikan mukaan yhteistyöpaikkoina *"nyt sitten on studioita myöskin, mutta ne on enemmän musiikkiteknologeille"*. Seurakunnat ja muut uskonnolliset yhteisöt lukeutuvat myös yhteistyöpaikkoihin:

Jyväskylän kaupunkiseurakunnan kanssa meillä on ollut yhteistyösopimus, että meidän opiskelijat järjesti sinne kaksi eri konserttia, pitivät ja tekivät ja sitten on yritetty ikään kuin tarjota heiltä tuleviin pyyntöihin, että löytyykö muusikoita siihen, tähän ja tuohon, että meillä on sinne yhteistyösopimus. (Tuija, Gradia)

Sitten on toi Paavalin seurakunta, Paavalin kirkko, niin siellä on esimerkiksi PopKauneimmat joululaulut, niin siellä me ollaan oltu nyt pariin otteeseen mukana. (Ulrika, PJK)

-- meillä on myöskin Diakonissalaitoksen kanssa vähän niin kuin hoiva-asiayhteyksissä on tätä näitä koulutussopimusmahdollisuus. (Ulrika, PJK)

Osana työelämäyhteistyötä tuloksista nousee esille myös erilaiset hankkeet, joissa oppilaitokset ovat mukana. Nämä voivat olla mahdollisuuksia työelämäverkostoitumiselle tai joissa työelämäverkostoitumisen teemat voivat ainakin nousta esille:

Mä oon itse tuossa Look Out -hankkeessa mukana, missä on Jyväskylän yliopisto, HU-MAK, JAMK ja Gradia ja luovien alojen ristiin pölyttämistä karkialojen kanssa. Eli just tätä samaa, että kuinka viedään luovien alojen osaamista, esimerkiksi musiikin osaamista, sotealalle, digialalle, biotalouteen, matkailualalle. (Tuija, Gradia)

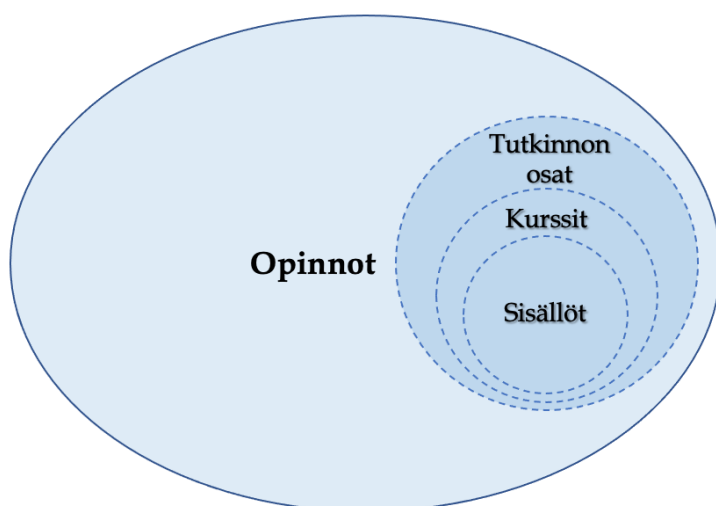
Meillä oli tällainen hanke, jonka nimi oli Diginä musaduuniin. Siellä on esimerkiksi tällainen työelämäportaali. Se on semmoinen 100 videota, todella monenlaisista työpaikoista ja työtehtävistä, että esimerkiksi kannustetaan opiskelijoita, että katsokaa täältä kaikenlaisia erilaisia, että mitä on erilaisia opiskelupolkuja, työnpolkuja, erilaisissa työpaikoissa. - Ja siinä hankkeessa oli myös Muusikoiden liitto mukana keskustelukumppanina ja sitten tällaisena neuvonantajana ja näin, eri työelämätahoja. (Ulrika, PJK)

Hankkeiden seurauksena on myös syntynyt oppilaitosten ja kaupunkien ylittävää moniammatillista yhteistyötä. Näitä ovat yhteistyö muiden koulutusalojen ja musiikkioppilaitosten kanssa, sekä moniammatilliset työryhmät. Moniammatillisissa yhteistyöissä on todettu myös toisinaan haasteita. Tuijan mukaan muiden koulutusalojen kanssa Gradia musiikilla *"tehdään tosi paljon media-alan kanssa yhteistyötä"*, kuten erilaisten yhteisten projektien muodossa: *"...että koko aika ikään kuin kommunikoidaan heidän kanssaan, että meillä striimataan ja meillä kuvataan ja otetaan promokuvia, musavideoita -"*. Tämän lisäksi hän mainitsee vaatetus- ja hiusalalan, joiden kanssa *"me koko ajan ollaan yhteydessä"*. Ulrika mainitsee esimerkkinä Diginä Musaduuniin -hankkeen, jonka jälkeen on *"jatkettu yhteistä MUTTO [Musiikkialan toimintaympäristössä toimiminen] -"*

kurssia". Kurssille voi "pieniä lukukausimaksua vastaan tulla mikä tahansa konservatoriota-soinen koulutuksen järjestäjä sinne Zoomiin mukaan" ja "kokea ne kaikki vierailijat" ja "olla mukana semmoisessa keskustelussa". Ulrika lisää, että tällä tavoin he ovat jakaneet "sitä keskustelumahdollisuutta ja kehittämismahdollisuutta sitten koko maan kaikille konservatorioille".

5.2.2 Opinnot

Muusikon ammattikoulutuksessa työelämäverkostoituminen näkyy osana opintoja tutkinnon osien, kurssien ja niiden sisältöjen kautta (kuvio 4). Opinnot heijastuvat myös oppilaitoksen työelämäyhteistyöhön. Aineistosta voidaan tulkita, että työelämäverkostoitumisen teemat on ripoteltu osaksi eri tutkinnon osia ja kursseja, eikä niille ole varattu esimerkiksi omia kursseja. Toisin sanoen työelämäverkostoitumisen teemoja käsitellään muiden muusikon työelämätaitojen ohessa.

KUVIO 4. Työelämäverkostoituminen osana opintoja tutkimukseen osallistuneissa muusikon ammattikoulutuksen oppilaitoksissa. Kuvio: Tiina Nyyssönen

Tutkinnon osista sekä Arto että Ulrika nostavat esille pakollisen tutkinnon osan, Musiikkialan toimintaympäristössä toimimisen, jossa työelämäverkostoitumisen teemoja käsitellään:

No minä siis vedän semmoista, kun siis meillä musiikkialan perustutkinnossa on semmoinen pakollinen tutkinnon osa kuin Musiikkialan toimintaympäristössä toimiminen. Se on tämmöinen viidentoista osaamispisteen. Me ollaan siis kaksi tuntia joka viikko joka vuosikurssi, minä pidän heille. Ja esimerkiksi nyt tänään, kun mulla on ykkösvuosikurssilaisen, niin mun tunnin aihe tulee olemaan ensi viikon Pakkasukko Blues jazz-keikalle meno ja siellä käyttäytyminen. (Arto, Lappia)

-- sitten on ne pakolliset yhteiset tutkinnon osat, niinku vaikka työelämässä toimiminen, minkä nimisiä ne nyt onkaan... -- (Ulrika, PJK)

Työelämäverkostoitumisen teemoja ja mahdollisuuksia sivutaan oppilaitoksissa erilaisilla kursseilla. Omaa kurssia työelämäverkostoitumiselle ei kuitenkaan oppilaitoksissa ole:

Mutta sitten taas, miten kannustetaan heitä omaan yhteydenpitoon työpaikoilla, niin ehkä se on enemmänkin näitä kursseja, mitä meillä on, se just se MUTTO-kurssi -- Ja yritystoiminnan/yrityttäjäyys, tällöinen ihan minikurssit kaikille pakolliset, niin niissä viedään sitä tietoa siitä työelämästä ja tällöisestä. (Ulrika, PJK)

No siis meillä on semmoinen kuin Muusikon työelämä ja yritysyritys on ihan suoraan, eli ekavuotiset saman tien syksyllä kun ne tulee taloon, niin mä ja sitten meillä on [toinen] opettaja, opetetaan muusikon työelämän näitä raadollisuuksia ja kaikkia tarpeellisia tietoja. -- meillä on myös se Band Lab sitten näille valmistuville eli viimeisen vuoden opiskelijoille, että meillä bändinä pystyy hakee sitten band lab -koulutukseen, koutsaukseen, elikkä siinä opetellaan just yritysyritystä, että perustetaan yritys ja ruvetaan myymään keikkaa ja että siellä ihan konkreettisesti me sitten viedään vielä pidemmälle sitä asiaa, että se verkostoituminen viimeisenä vuotena, se viedään niin pitkälle kuin pystytään. (Tuija, Gradia)

Osana työelämäverkostoitumista ja opintoja Tuija mainitsee myös kansainvälisen toiminnan, jossa Gradian musiikilla *"on koko aika myös sitä, että opiskelijat lähtee vaihtoon ja meille tulee vaihtoon"*.

Muusikon ammattikoulutuksen kurssien sisällöissä työelämäverkostoituminen näkyy oppituntien aiheina, keskusteluina ja käytännön toimintana. Oppilaita halutaan kannustaa oma-aloitteiseen ja aktiiviseen yritysyritykseen asenteeseen ja toimintaan, mitkä ovat oleellisia piirteitä muusikon työelämäverkostoitumisessa. Myös itsensä markkinointia pidetään tärkeänä. Näitä tuodaan esille ja käsitellään edellä mainituin keinoin:

Joo käsitellään ja minun tunneilla me puhutaan siitä ja mie teetätän niille vaikka mainostekstin kirjoittamista ja puhutaan todellakin kyllä. Ja koko ajan taustana se, että meidän alan työt on freelancer-tyyppistä, jossa se oma aktiivisuus on todella tärkeää. Se on koko ajan läpileikkaavana se, että teidän pitää itse. Kukaan ei tule kotoa hakemaan. (Arto, Lapia)

Meillä opinnoissa myös opetellaan pitchaamaan ja myymään sitä omaa osaamista, että tavallaan se aina kun opiskelija lähtee jonnekin ihan mihin vaan, niin hän on tavallaan itsensä käyntikortti samalla ja se pitäisi uskaltaa opetella sitä verkostoitumista jo itsenäisesti. -- meillähan lempeästi aivopestään opiskelijoita heti ekasta vuodesta alkaen siihen sisäiseen yritysyritykseen. Tää liittyy myös tähän työelämäverkostoitumiseen tosi suuresti. (Tuija, Gradia)

Arto kertoo, että osana Musiikkialan toimintaympäristössä toimimisen kokonaisuutta käsitellään esimerkiksi keikkapaikalla toimimista, mikä liittyy vahvasti työelämäverkostoitumiseen:

Että, kun te menette keikalle, niin miten siellä toimitaan, että teidän pitäisi ensinnäkin sieltä bändistä, yksi kappale on ns. liideri, ettei kaikki häsyä, ja tän liiderin pitää etsiä se järjestäjä, koska he tietävät kuka se on ja käy esittäytymässä, kertomassa, että *"me ollaan nyt tämä ja tämä bändi"* ja *"mikä meininki"* ja tällöistä. (Arto)

Hän kertoo, että hänen tunneillaan ”säännönmukaisesti välillä tietysti ollaan jossakin tiettyssä tarkemmin rajatussa asiassa ja välillä keikkaliksoissa, välillä tekijänoikeuksissa. Mutta tämmönen yleinen”. Tämä vahvistaa tulkintaa, että työelämäverkostoitumisen teemoja käsitellään osana muita muusikon työelämätaitoja ja -tietoja, eikä niinkään erikseen omana kokonaisuutenaan. Tuija kertoo, kuinka Gradialla opiskelijoiden kokonaisuuteen ”kuuluu myös se, että ne järjestää tapahtuman/keikan/esiintymisen”. Tähän liittyen opiskelijoiden on tehtävä esimerkiksi työsuunnitelmat ja -sopimukset, Teosto-ilmoitukset ja markkinoinnit. Tuijan mukaan ”kaikki mahdolliset ikään kuin tämmöiset perusteet me käydään jo ekana vuonna”, mutta myös opintojen aikana. Tuija pitää tärkeänä, että heti opintojen alussa ”lempeästi kerrotaan siitä, mitkä ne realiteetit on siellä työelämässä”. Tämä tarkoittaa hänen mukaansa sitä, että opiskelijalla ”semmoinen sinnikkyys ja sisäinen yrittäjäyys pitää sieltä herätä pikkuhiljaa tai ei ole mitään mahdollisuuksia selvittää tällä alalla”. Tärkeää on, että teemoja ei pidetä esillä vasta ”valmistumisen kynnyksellä” vaan ”että sitä tehdään koko aika”:

Elikkä se aivopesu lähtee jo siellä, jos nyt saa aivopesua lempeästi tälle niinku puhua, että se alkaa jo se ikään kuin tähän työnkuvaan ujuttaminen saman tien, kun ne tulee meille oppilaaksi, mutta sittenhän se on koko sen opintojen ajan me tätä puhutaan ja puhutaan ja puhutaan -- (Tuija, Gradia)

Viimeisenä opiskeluvuotena Gradian valinnaisella Band lab -kurssilla opiskelijat ”pistetään itse hakemaan ja etsimään niitä keikkojansa ja tekemään niitä verkostoja” (Tuija).

Musiikkialan perustutkinnon (2021) pakollisessa Musiikkialan toimintaympäristössä toimiminen -tutkinnon osassa, jonka myös Arto ja Ulrika toivat esille, yhtenä ammattitaitovaatimuksena on toimia luontevasti erilaisissa vuorovaikutus- ja asiakaspalvelutilanteissa, sekä tunnistaa alan keskeisiä toimijoita, toimintatapoja ja kilpailu- ja markkinatilanteen tunnuspiirteitä (Musiikkialan perustutkinto 2021). Alan toimijoiden ja sen tarpeiden tunnistaminen onkin verkostoitumisessa oleellista (Duunitori 2015) ja erityisesti rytmimusiikin kentällä, jossa on useita eri toimijoita, käytäntöjä ja intressejä (Ilmonen 2003, 150). Ilmonen (2003) kuvaa tätä osaksi niin sanottua ”sosiaalista myyntityötä” ja sen hallintaa, mikä on osa työelämä tietoutta, jota pidetään muusikolle jopa välttämättömänä (Ilmonen 2003, 150). Tuijan vahvasti esille nostamat yrittäjyyden teemat linkittyvät verkostoitumiseen myös tutkinnon perusteissa. Musiikkialan perustutkinnossa (2021) valinnaisissa Yritystoiminnan suunnittelu ja Yrityksessä toimiminen -tutkinnon osissa ammattitaitovaatimuksina on rakentaa yrityksen liiketoimintaa edistäviä yhteistyöverkostoja hankkimalla keskeisiä yhteistyökumppaneita ja sidosryhmiä (Musiikkialan perustutkinto 2021).

5.2.3 Työelämäyhteistyön ja opintojen rajapinta

Työelämäverkostoitumisen kahdella pääluokalla, työelämäyhteistyöllä ja opinnoilla on kuitenkin myös yhteinen rajapintansa, jonne kuuluvat tekijät voidaan sisällyttää

kumpaankin luokkaan ja jotka heijastuvat sekä työelämäyhteistyöhön ja opintoihin. Näitä ovat oppilaitoksen verkostoitumisen käytännöt, opinnollistaminen, työelämässä oppiminen ja vierailijat. Kaksi ensimmäistä ovat työelämäverkostoitumiseen vaikuttavia tekijöitä, kaksi jälkimmäistä konkreettisia työelämäverkostoitumisen mahdollisuuksia.

5.2.3.1 Verkostoitumisen käytännöt

Se, miten oppilaitoksessa luodaan, ylläpidetään ja kehitetään verkostoja, vaikuttaa oppilaitoksen opiskelijalle tarjoaman työelämäverkoston kokoon, laatuun ja sen tarjoamiin resursseihin. Työelämäyhteistyössä tämä vaikuttaa siihen, minkälaisen työpaikkojen kanssa yhteistyötä tehdään ja minkälaisiin hankkeisiin ja projekteihin osallistutaan. Opinnoissa se voi vaikuttaa siihen, mitä asioita tutkinnon osissa ja kursseilla painotetaan ja pidetään tärkeänä. Kuka työelämäverkostoitumista hoitaa, vaikuttaa suoraan siihen, minkälaisia mahdollisuuksia muilla oppilaitoksen henkilöillä, kuten opiskelijoilla, on verkostoitua työelämään. Verkostoja luodaan oppilaitoksissa monin eri tavoin. Torniossa verkostot syntyvät pääosin ulkopuolelta tulevien esiintyjäpyyntöjen kautta:

Kyllä ne yhteydet on melkein sillä tavalla perustilanne, että esimerkiksi mulle tulee tietysti paljon kyselyjä. Paikalliset, vaikka firmat kyselee, että löytyisikö joku pieni kokoonpano johonkin ja minä ohjaan niitä sitten tietyille opiskelijoille ja silloin se kontakti on syntynyt. (Arto, Lappia)

Jyväskylässä Gradialla Tuija on päävastuussa musiikin työelämäverkostojen luomisesta:

-- se kuuluu mun työnkuvaan, että mä etsin koko aika musiikin alan erilaisia työssäoppimispaikkoja, että mä oon se, joka verkostoi koko aika ja metsästän ja etsin ja sovin mun esmiehen kanssa, että mitkä ne on ne mihin keskitytään, että ei nyt niinku sinkoilla sinne tänne. (Tuija, Gradia)

Käytännön tasolla Gradia musiikilla työelämäverkostojen luomisessa *"suunnitellaan jo etukäteen, että mikä minkäkin vuoden tavallaan uusi avaus voisi olla, eli koko ajan me etsitään uusia avauksia ja kehitetään"* (Tuija). Arto Pop & Jazz Konservatorio Lappiasta kertoo, kuinka Torniossa uusien työelämäverkostojen luomisessa on haasteita. Haastattelusta on tulkittavissa, että syinä ovat esimerkiksi keikkapaikkojen vähäisyys ja yhteistyön haasteet eri toimijoiden kanssa:

Mutta kun mie tiedän mitä ne täällä on, minä tiedän sieltä ohjelmatoimistoajalta, että mitä se realiteetti on, niin se jotenkin tuntuu vähän turhalta, että mie rupean niinku lähestymään jotakin kahvilaa, että "no mites tuota haluaisitteko esiintyjä" ja no joo, kyllä saattaa ne sanoa, että "halutaan", mutta kun "ne pitäis soittaa sit sillai hiljaa" ja ei se saisi tietenkään maksaa mitään -- (Arto, Lappia)

Arton mukaan Lappian työelämäverkostoituminen on pääasiassa olemassa olevien yhteistyöpaikkojen verkostojen ylläpitämistä ja ulkopuolelta tulevia tiedusteluita, joista on Arton mukaan *"lähtenyt jotenkin luontaisestikin semmoisia vakituisempiakin juttuja"*. Hän kuitenkin myös sanoo, että asiassa olisi kehittämisen varaa: *"...Mutta, voitaisiin olla aktiivisempia. Myönnän"*.

Työelämäverkostoja voi syntyä myös opettajien henkilökohtaisten kontaktien kautta. Esimerkiksi Arto on ennen nykyistä virkaansa toiminut ohjelmatoimistossa, minkä kautta hänellä on *"vanhasta elämästä suoria kontakteja ohjelmatoimistoihin ja tämmöisiin, keikkajärkkäjiin ja tämmöisiin"*. PJK:lla opettajilla on *"suoria kontakteja"* (Ulrika) esimerkiksi levy-yhtiöihin. Myös opettajien omat projektit ja keikat voivat luoda yhteyksiä. Tuija kuvaa, kuinka musiikin koulutuksen pedagogit ovat musiikin työelämässä toimiessaan samalla myös *"käyntikortteja"* heidän opiskelijoilleen.

Meillä on myös opettajissa yrittäjiä, itse olen yrittäjä kanssa, että se semmoinen kontakti ja verkostoituminen tapahtuu myös vahingossa myös meidän opettajien kautta niin, että me ollaan itse koko aika ihan kärppänä tuolla. -- Ainahan mä vahingossa pitchaan myös omaa oppilaitosta, vaikka mä oon ihan yksilönä keikalla, niin samalla tulee monesti se pyyntö, että *"hei, olisiko teillä opiskelijoita"* tai että mä itse tarjoan ne -- (Tuija, Gradia)

Tuija Gradialta muistuttaa, että vaikka hän tekee verkostoitumista, niin myös *"opiskelijat itsekkin verkostoituu ja ne keikkailee paljon"*.

Työelämäverkostojen ylläpitämisestä keskusteltaessa käytäntöjä sen toteuttamiseksi on monia. Pääasiassa tämä tapahtuu aktiivisen yhteydenpidon kautta oppilaitoksen ja työpaikkojen välillä. Esimerkiksi PJK:lla jokaiseen työpaikkaan on nimetty Ulrikan mukaan opettajista *"isäntä"* tai *"emäntä"*, joka pitää yhteyksiä työpaikkaan ja sopii esimerkiksi keikkapäivät. Samat henkilöt tekevät myös opiskelijakohtaiset osaikaiset koulutussopimukset, jotka päättyvät keikkapäivään. Ulrika lisää, että *"sitten ne työpaikkaohjaajat sieltä työpaikoilta ja työnantajan edustajat myöskin, niin he voi sitten kysellä, jos on jotain toiveita, niin meille päin"*. Tuija painottaa, kuinka yhteydet *"ei pysy yllä, jos ei itse aktiivisesti myös pidetä sitä kontakteja"*. Hänen mukaansa heillä yhteyksiä *"pidetään ihan aktiivisesti yllä"* esimerkiksi jonkin yhteisen projektin päätyttyä.

-- jos meillä on ollut joku proggis, niin sitten aina puhutaan, että *"hei tää toimi aika kivasti, että mites jatkossa?"*. Ja sitten yleensä sitä lähdetään pitkin matkaa puhumaan, että onko se sitten vuoden päästä vai puolen vuoden päästä. (Tuija, Gradia)

Lappialla yhteyksien ylläpito on tiettyjen työpaikkojen kanssa keikkojen sopimista:

-- meillä on ne muutamat vakkaripaikat, jolle me yleensä sitten muutaman kerran vuodessa pistetään, että kävisikö nyt, että tultaisiin taas soittamaan suomipoppiä lokakuussa Kaakamon Napakymppiin tai soitetaan Haaparannan Folket Husille tai Tornion järjestötoimikunnalle, että saataisko tulla toukokuussa soittamaan tanssit teille. Ja se on siis tämmöistä olemassa olevien kanssa vaan keikkojen lukkoon lyömistä. (Arto, Lappia)

Ulrika tarkentaa, että yhteyksien ylläpidon määrä vaihtelee opettajakohtaisesti:

-- jotkut isännät/emännät, vaikkapa [opettajan nimi] sinne Sellosaliin on vuosia jo vetänyt niitä tanssibändikeikkoja sinne, niin sitten heillä voi olla enemmänkin vuoropuhelua ja [toisen opettajan nimi] taas on ollut paljon yhteyksissä joidenkin muiden tahojen kanssa ja näin. (Ulrika, PJK)

PJK:lla yhteyksiä tulee ylläpidettyä samalla, kun työpaikoilta pyydetään vastauksia Opetushallituksen kyselyyn (ks. luku 5.2), jonka yhteydessä *"siinäkin tulee monta kertaa vähän jotain, kysely kuuluu ja näin"*. Myös uusien työpaikkojen perehdyttämisessä luodaan samalla pohja yhteydenpidolle: *"...että kerrotaan heille just, että mitä meillä on tarjota, minkälaisia vaikka kokoonpanoja ja että he voi toivoa ja näin pois päin"*. (Ulrika)

Keskusteltaessa työelämäverkostojen kehittämisestä, nousee aineistosta esiin uusien yhteistyöpaikkojen etsiminen ja olemassa olevien yhteistöiden kehittäminen. Ulrika kertoo, että PJK:lla on viime vuosina paneuduttu keikkapaikkojen monipuolistamiseen:

No meillä on kehitetty tätä tosi paljon, että nyt kun on tullut tää koulutus sopimus, on se uusi työssäoppiminen, ja meidän nettisivuillakin on siitä nyt vähän avoimesti sanottu ja myöskin työpaikkoja. Ei ihan viimeisintä työpaikkaa ole siellä mukana, mutta aika paljon sitä on laajennettu myös sitä verkostoa. -- Sitä on nyt viime parin vuoden aikana, parin kolmenkin, kehitetty sillä tavalla, että just on haettu monipuolisuutta niihin työpaikkoihin ja vaihtoehtoja, ja nyt on tarjolla enemmän työpaikkakeikkoja kuin aikaisemmin -- (Ulrika, PJK)

Tuija Gradia musiikilta kertoo, että työelämäverkostojen kehittäminen on oppilaitoksessa aktiivista:

-- mä oon työelämän vastuuopettaja, että tulee niitä pyyntöjä suoraan työelämästä ja sitten me myös otetaan yhteyttä, että mikä se voisi olla se kosketuspinta. Eli koko aika tätä kehitetään ja tehdään töitä sen eteen, että löydettäisiin ihan uusia mahdollisuuksia. (Tuija, Gradia)

Käytännössä kehittäminen tapahtuu esimerkiksi ensimmäisten yhteistöiden jälkeen keskusteluna ja arviointina siitä, onko yhteistyössä mahdollisesti jotain kehitettävää. Tuijan mukaan yhteistyö ei ole kerralla *"auki"*, vaan sitä *"ensin testataan, pilotoidaan, että toimisiko tää"*. Tuijan mukaan yhteistyöt ovat *"semmoisia, että nämä mukautuu"*, eikä oppilaitoksessa *"ole mitään semmoista, että nyt meillä aina tehtäisiin esim. ilmavoimien tai soittokunnan kans tän tyyppistä"*. Työelämäverkostojen kehittämisessä Gradia musiikilla oppilaitoksen henkilökunta on aktiivisessa roolissa. Tuija kuvaa, oppilaitoksessa *"on tavallaan vähän niin kuin semmoinen kollegiaalinen kehittäminen tässä"*:

Toki mä hyödynnän sen, että kun mä oon 30 vuotta esiintynyt ja opettanut, että mulla on ne omat verkostot ja sitten hyödynnetään sitä, että mitä esimieheltä löytyy tai joltain toiselta. Eli koko ajan me käydään myös oppilaitoksen sisällä, että *"hei, olisiko toi hyvä"* tai *"otatko tuohon yhteyttä"*, niin me koko ajan ikään kuin haistellaan myös oman oppilaitoksen sisällä, että kenellä. (Tuija, Gradia)

Verkoston koko vaikuttaa siihen, minkälaisiin toimijoihin on mahdollista verkostoitua. Yleisesti ottaen suurempi verkosto tarjoaa enemmän ystävyysuhteita, tietoa,

resurssia ja neuvoa. (Forret 2006, 151.) Torniossa verkostojen luomista ja kehittämistä hankaloittaa selkeästi toimijoiden vähäisyys. Jyväskylässä ja Helsingissä verkostojen luominen ja kehittäminen on huomattavasti helpompaa ja selkeästi aktiivisempaa, kun toimijoita on myös enemmän. Tämä heijastuu esimerkiksi siinä, että PJK:lla on verkostojen luomiseen, ylläpitoon ja kehittämiseen myös omat vastuuhenkilönsä. Maantieteellisellä sijainnilla on siis merkittävä vaikutus verkostoitumisen käytäntöihin. Verkoston suhteiden laatu on myös yksi verkostoitumisessa ja sen hyödyissä suuressi vaikuttava tekijä (Forret 2006). Verkostoituminen vaatii vaivannäköä ja suhteiden jatkuvaa ylläpitoa (Janasz & Forret 2008, 644), mitä oppilaitokset pääosin toteuttavatkin.

5.2.3.2 Opinnollistaminen

Jos opiskelija itse hankkii osaamista tai yhteyksiä työelämään koulutuksen ulkopuolelta, on oppilaitoksissa mahdollista opinnollistaa sitä osaksi opintoja. Vastauksien perusteella voidaan tulkita, että oppilaitoksissa pidetään hyvänä asiana, jos opiskelija verkostoituu itsenäisesti työelämään. Työelämäverkostoitumiseen siis kannustetaan tällä tavoin:

Elikkä jos opiskelija soittaa vaikkapa kesäteatterissa kahdessatoista näytöksessä rumpuja, niin me heti kyllä ollaan, että "hetkinen", että "missä vaiheessa sulla on opinnot, että saataisko me tästä joku näyttö sulle?" ja kyllä yleensä aina saadaan. Elikkä ne hyötyy sitten siitä, että ne saa vaikkapa 15 osaamispistettä - tutkinnon osan siitä, kun ne tekee itse sopimansa jutun -- (Arto, Lappia)

Elikkä meillä se on näin, että joko opiskelija itse on hankkinut oman kiinnostuksen mukaan tai pääsykokeiden tai työhaastattelun kautta työpaikan ja sitten me pyritään opinnollistamaan, eli me katsotaan, mitä osaamista siellä hankitaan, että meillä on tosi tarkka prosessi siitä, eli ne on aina mahdollista meillä meidän ammatillisiin opintoihin saada. (Tuija, Gradia)

Joka tapauksessa esimerkiksi jos on joku oma työpaikkayhteys, esimerkiksi joku on vaikka Kouvolan puhallinorkesterin kapuna tai jotain tällaista, niin siitä voi tehdä näytön ja tällaisia, että näyttöpaikkoja voi tietysti itse myös ehdottaa. Ja sitten jos esimerkiksi kesäopintoina voi olla vaikka jossain musiikki- tai kesäteatteriprojektissa ja tällaista, niin semmoista voi sitten tehdä myöskin näytön. Tällaisiin kyllä tietysti kannustetaan. (Ulrika, PJK)

5.2.3.3 Työelämässä oppiminen

Työelämässä oppiminen on osa oppilaitoksen työelämäyhteistyötä ja opintoja. Työelämässä oppimista suoritetaan erilaisina työelämäharjoitteluina ja näyttöinä eri musiikkialan työympäristöissä (ks. luku 5.2.1). On tulkittavissa, että erityisesti Gradia musiikilla Jyväskylässä työelämäverkostoituminen linkittyy vahvasti työelämässä oppimiseen:

Eli meillä on nyt tämmöisiä kahdesta viikosta pidempiinkin jaksoihin mahdollisuus työssäoppimisjaksoja tehdä suoraan työelämän organisaatioihin ja yrityksiin. (Tuija, Gradia)

Tuija mainitsee myös sen, että myös opiskelijoiden omat kiinnostuksen kohteet vaikuttavat siihen, minkälaisissa työpaikoissa työelämässä oppimista suoritetaan, eli oppilaitos ei yksinään päättä, minne opiskelijat menevät. Työelämässä oppimista varten tarvitaan ohjaajia sekä oppilaitokselta että työpaikalta, mikä vaikuttaa siihen, minkä verran harjoitteluita voidaan järjestää.

Työelämäjakson päätteeksi näytöt arvioidaan ja arviointi on *”aina semmoinen kolmiportainen. Siellä on se opiskelija, sitten siellä on meidän talosta joku edustamassa, oma ope tai esimerkiksi minä oon yleensä, ja sitten on työpaikalta joku työelämän edustaja”* (Tuija, Gradia). Näyttöjä suoritetaan myös oppilaitoksen sisällä. Tuijan mukaan oppilaitoksen keskeinen periaate on se, että opinnoissa *”kaikki pitäisi liittyä jollakin lailla työssäoppimiseen, vaikka se tapahtuisi musiikkikampuksen ovien sisällä.”*

Työelämässä oppimista toteutetaan joko oppisopimuksella tai koulutusopimuksella (Työelämässä oppiminen, 2023). Työelämässä oppiminen onkin tutkitusti yleisin työelämäyhteistyön muoto toisen asteen ammattikouluissa ja sitä painotetaan opinnoissa nykypäivänä yhä enemmän (Hievanen ym. 2022). Erityisesti taidealoilla työelämässä oppimisen järjestämisessä on kuitenkin haasteita johtuen työpaikkojen puutteesta ja alan luonteesta, jossa esimerkiksi yksinyrittäjyys ja yritysten pieni koko ovat yleistä. (Hievanen ym. 2022.) Alan työpaikat ovat myös keskittyneet pääkaupunkiseudulle (Saarela 2011).

5.2.3.4 Vierailijat

Osana työelämäyhteistyötä ja opintoja yksi työelämäverkostoitumisen muoto ovat erilaiset oppilaitoksen ulkopuoliset vierailijat. Esimerkiksi PJK:lla käy vuosittain useita eri työelämän edustajia luennoimassa:

Ja yks juttu siinä MUTTO-kurssillakin ja Diginä musaduuniin -työelämäportaalissa, niin siinäkin on just managereita ja ohjelmatuottajia, tämmöisiä hahmoja myöskin ihan todella tarkoituksella esitelty. Ja he myös käy vierailemassa sitten MUTTO-kurssilla ihan vuosittain erilaiset hahmot. (Ulrika, PJK)

Ulrikan mukaan näiden vierailuiden yhteydessä on mahdollista päästä keskustelemaan vierailijoiden kanssa esimerkiksi siten, että vierailuissa varataan aikaa kysymyksille ja keskusteluille. Usein vieraat myös jättävät omat yhteystietonsa, jotta heihin voi olla tarvittaessa jälkikäteen yhteydessä. Arto kertoo Lappian vierailijoista seuraavan esimerkin musiikkituotannon ammattitutkinnossa:

No mulla on sitten tietyllä tavalla, kun mulla käy tuossa ammattitutkinnossa – kun meillä on kaksi osaamisalaa, musiikin tuottamisen ja laulun tekemisen – niin mullahan käy sitten esimerkiksi semmoinen hahmo kuin [nimi], joka toimii tuolla Kaiku Entertainmentilla. Elikkä se on ollut levy-yhtiössä ja kustantamossa, niin siinä mielessä on suora kontakti. Esimerkiksi me saadaan biisintekijöille ihan oikeita suoria liidejä. Esimerkiksi, että ketkä artistit on levyttämässä ja minkälaisia biisejä haetaan ja jopa tehdään niille biisejä treeni/koulutuksen yhteydessä. Siinä mielessä tuossa ammattitutkinnossa on suorakin kontakti ihan tuonne inside-maailmaan. (Arto, Lappia)

Purman (2017) tutkimuksessa noin 55 prosenttia valmistuneista opiskelijoista kuvaili vierailevia musiikkialan ammattilaisia koulutuksessa olleen riittävästi. Pohdin tässäkin väistämättä oppilaitoksen maantieteellisen sijainnin vaikutusta. Tuloksista on nähtävissä, että Helsingissä vierailijoita käy suhteellisen usein. Jyväskylässä ja Torniossa vierailijoiden merkitys ei tule esille, paitsi Torniossa yhden vastauksen yhteydessä.

6 POHDINTA

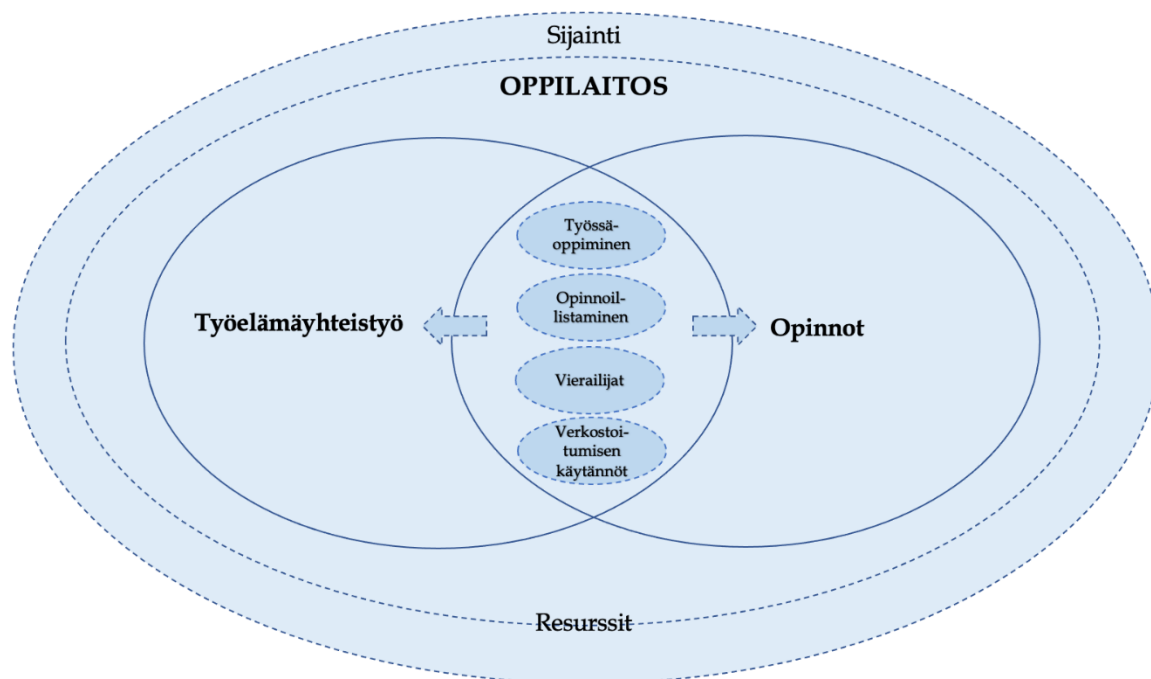
Tarkastelin tässä tutkimuksessa, minkälaisia käsityksiä koulutuksen järjestäjillä on muusikon työelämäverkostoitumisesta ammattikoulutuksen kontekstissa ja minkälaisia merkityksiä sille annetaan. Lisäksi selvitin, miten työelämäverkostoituminen näkyy itse koulutuksessa. Verkostoitumisella tarkoitetaan suhteiden luomista niin kollegoihin kuin alan työnantajiin, jotka voivat edistää yksilön työtä ja uraa (Forret & Dougherty 2001, 284) ja verkoston koko, sen suhteiden laatu ja tarjoamat resurssit määrittelevät, minkälaiset hyödyt verkosto tarjoaa (Forret 2006). Käytin tässä tutkimuksessa työelämäverkostoitumisen käsitettä, koska se kuvaa tarkastelemaani ilmiötä parhaiten - yksilön verkostoitumista työelämään.

Vastauksena ensimmäiseen tutkimuskysymykseen ”Minkälaisia käsityksiä koulutuksen järjestäjillä on työelämäverkostoitumisesta muusikon ammattikoulutuksen kontekstissa ja minkälaisia merkityksiä sille annetaan?” aineistoni ja analyysini osoitti, että koulutuksen järjestäjät pitävät muusikon työelämäverkostoitumista erittäin tärkeänä, jopa ammatissa menestymisen elinehtona. Käytännössä muusikon työelämäverkostoituminen nähdään erityisesti keikkapaikoilla toimimisena ja sitä kautta suhteiden luomisena. Tuloksissa korostuvat haastateltavien käsitykset henkilökohtaisista ominaisuuksista ja muista piirteistä, joita he pitävät muusikon työelämäverkostoitumisessa merkityksellisinä ja ammatissa menestymisen edellytyksinä. Näitä ovat erityisesti oma-aloitteisuus ja aktiivisuus, sosiaaliset taidot ja motivaatio. Tämän lisäksi myös musiikilliset ja ulkomusiikilliset tiedot ja taidot, kuten soitto- ja laulutaidot, markkinointiosaaminen, sosiaalisen median hyödyntäminen ja työelämä tietous, nähtiin tärkeinä. Mikä tutkimukseni tuloksissa on mielenkiintoista, työelämäverkostoitumisessa tärkeinä pidetyt ominaisuudet, tiedot ja taidot limittyvät vahvasti yhteen laajemmin muusikon ammatissa hyödylliseksi tutkittujen työelämä taitojen kanssa. Esimerkiksi oma-aloitteisuus nähdään muusikon ammatissa pärjäämisen edellytyksenä (Ilmonen 2003). Lisäksi muusikon on oltava ”hyvä tyyppi” (Ilmonen 2003), hänellä on oltava kyky ”tulla toimeen” eri ihmisten kanssa (Dobson 2011) ja hallittava

ristiriitatilanteita (Chafe & Kaida 2020), mitkä kaikki liittyvät vahvasti sosiaalisiin taitoihin eli vuorovaikutus- ja kommunikaatitaitoihin. Tuloksista tulee ilmi, kuinka motivaatio ohjaa yksilön toimintaa ja määrää sen, kuinka pitkälle esimerkiksi artisti on valmis menemään, mikä on linjassa Maijalan (2003) ja Karhumaan (2000) tutkimustulosten kanssa. Menestyneillä muusikoilla on yleensä korkea motivaatio (Green 2001) ja motivaatio vaikuttaakin laajamittaisesti myös yksilön muihin toimintaa ohjaaviin ominaisuuksiin, kuten sinnikkyyteen, pitkäjänteisyyteen, kiinnostavuuteen ja kykyyn hallita huomiokykyä ja sitoutumista eri tehtäviin (Maijala 2003). Markkinointitaidot ja sosiaalisen median hallinta ovat edellytyksiä sille, että muusikko tulee nähdyksi ja huomatuksi (Mason ym. 2012, 20) ja työelämä tietouden oppimista pidetään erityisesti rytmimusiikin alalla välttämättömänä johtuen kentän useista toimijoista, käytännöistä ja intresseistä (Ilmonen 2003, 150). Nämä kaikki vaikuttavat muusikon ammatissa menestymiseen, mutta yhtä lailla myös työelämäverkostoitumiseen eli siihen, keihin muusikko tutustuu ja minkälaisia resursseja luotu verkosto tarjoaa. Tuloksissa tärkeinä pidetyt ominaisuudet linkittyvät aiempaan tutkimukseen siis myös verkostoitumisen saralla, jossa esimerkiksi freelancerit ovat erityisesti riippuvaisia omaaloitteisuudesta, sillä heiltä usein puuttuu työyhteisön kaltainen organisaatioympäristö, joka voi tarjota tukea työllisyyteen (Jacobs ym. 2009). Verkostoitumisessa tärkeää on panostaa suhteiden laatuun (Blair 2009, viitattu lähteessä Coulson 2012, 248; Forret 2006), missä sosiaalisuus ja vuorovaikutus- ja kommunikointitaidot korostuvat. Verkostoituminen vaatii myös pitkäjänteistä työtä, kun suhteita täytyy myös ylläpitää ja kehittää (Janasz & Forret 2008, 644), mihin motivaatio voi vaikuttaa merkittävästi. Verkostoja luodaan myös sosiaalisen median kautta (Mason 2012, 14) ja kuten Ilmonen (2003) toteaa, ”sosiaalinen myyntityö” onkin muusikolle tärkeää.

Vastauksena toiseen tutkimuskysymykseen, ”Miten työelämäverkostoituminen näkyy muusikon ammattikoulutuksessa?”, työelämäverkostoituminen musiikin toisen asteen ammattikoulutuksessa on tiivistetty seuraavaan kuvioon (kuvio 5). Kuvio on synteesi työelämäverkostoitumiseen vaikuttavista tekijöistä sekä työelämäverkostoitumisen ilmenemismuodoista. Kuviossa on useita tekijöitä, jotka vaikuttavat toisiinsa ja jotka käyvät vuoropuhelua keskenään, joten kuviota tuleekin tarkastella kokonaisuutena. Se ei ole yksinkertainen luettelo asioista, vaan moniulotteinen ja vuorovaikutussuhteinen kuvio. Kuvion ulkoreunalla näkyvät kaksi tekijää, jotka vaikuttavat kaiken toiminnan taustalla: oppilaitoksen maantieteellinen sijainti ja resurssit. Sijainti on kuvion ulkoringillä, sillä se on oppilaitoksen ulkopuolelta vaikuttava tekijä. Resurssit ovat kuviossa rajapinnalla, sillä oppilaitoksen resurssit ja niiden painotukset määräytyvät sekä ulkopuolelta tulevista resurssien määrästä sekä siitä, miten resurssit oppilaitoksen sisällä jaetaan. Oppilaitoksen sisällä näkyvät työelämäverkostoitumisen kaksi merkittävintä ilmenemismuotoa, työelämäyhteistyö ja opinnot. Ne ovat vuorovaikutuksessa keskenään, eli toisin sanoen toisen luokan sisällöt heijastuvat

aina toiseen. Työelämäyhteistyön ja opintojen välillä on yhteinen rajapintansa, johon kuuluvat työelämässä oppiminen, opinnollistaminen, vierailijat ja verkostoitumisen käytännöt, jotka kuuluvat molempaan luokkaan ja joilla on vaikutuksensa molempiin.

KUVIO 5. Työelämäverkostoituminen muusikon ammattikoulutuksessa. Kuvio: Tiina Nyyssönen

Oppilaitoksen maantieteellinen sijainti ja resurssit heijastuvat vahvasti oppilaitosten koko toimintaan, minkä vuoksi niiden merkitystä ei voi vähätellä. Erityisesti näistä ensimmäinen vaikuttaa hyvin vahvasti työelämäverkostoitumiseen. Torniossa korostuu yhteistyöpaikkojen ja toimijoiden vähäisyys, mikä on tuonut haasteita oppilaitoksen ja sitä kautta opiskelijoiden työelämäverkostoitumiseen. Jyväskylässä ja erityisesti Helsingissä tilanne on erilainen: kun musiikkialan työpaikkoja ja toimijoita on enemmän, on oppilaitoksen opiskelijoille tarjoamat työelämäverkostoitumismahdollisuudet myös laajemmat. Maantieteellinen sijainti vaikuttaa oleellisesti siihen, minkälaista työelämäyhteistyötä oppilaitoksessa toteutetaan, mikä heijastuu myös opintoihin. Sijainti vaikuttaa myös oppilaitoksen verkostoitumisen käytäntöihin, eli miten verkostoja luodaan, ylläpidetään ja kehitetään. Onkin merkittävä havainto, kuinka läpileikkaava vaikutus oppilaitoksen maantieteellisellä sijainnilla on työelämäverkostoitumisen näkökulmasta. Myös resurssit ohjaavat sitä, miten työelämäverkostoituminen ilmenee koulutuksessa. Tutkimuksen kannalta mielenkiintoista on huomata, että resurssit työelämäverkostoitumisen näkökulmasta vaihtelevat suuresti oppilaitosten välillä. Erityisesti Helsingissä on varattu resursseja työelämäverkostojen luomiseen ja ylläpitoon. Pohdin väistämättä, onko maantieteellisellä sijainnilla tässäkin merkitystä:

kun alan työpaikkoja ja toimijoita on Helsingissä enemmän tarjolla, ovatko resurssitkin sen mukaiset?

Kuten totesin, työelämäverkostoituminen näkyy oppilaitoksessa eniten työelämäyhteistyössä ja opinnoissa. Oppilaitoksissa tehdään työelämäyhteistyötä pääasiassa erilaisten alan työpaikkojen, kuten ravintoloiden, klubien, kahviloiden, kulttuuritalojen, teattereiden, kirjastojen, orkestereiden, studioiden, seurakuntien ja muiden uskonnollisten yhteisöjen kanssa. Myös erilaiset hankkeet ja moniammatilliset yhteistyöt kuuluvat osaksi oppilaitoksen työelämäyhteistyötä. Työelämäyhteistyö mahdollistaa yksilön verkostoitumista työelämäänsä näiden kautta, mutta maantieteellinen sijainti selkeästi määrittelee, minkälaisiin työpaikkoihin, hankkeisiin ja projekteihin oppilaitoksilla on mahdollista ylipäätään osallistua.

Tutkimuksen kannalta merkittävä havainto on myös se, kuinka opinnoissa työelämäverkostoituminen on ripoteltu osaksi opintoja. Työelämäverkostoitumiselle ei ole esimerkiksi omaa tutkinnon osaa tai kurssiaan, vaan sen käsittely nivoutuu osaksi muusikon muita työelämätaitoja erityisesti keikkojen järjestämisen, keikkapaikoilla toimimisen ja yrittäjyyden teemojen yhteyteen.

Työelämäyhteistyön ja opintojen rajapinnalla on asioita, jotka kuuluvat kumpaankin luokkaan: oppilaitoksen verkostoitumisen käytännöt, opinnollistaminen, työelämässä oppiminen ja vierailijat. Nämä ovat sekä työelämäverkostoitumiseen vaikuttavia tekijöitä sekä konkreettisia työelämäverkostoitumisen mahdollisuuksia. Tuloksista voidaan päätellä, että verkostoitumista ja yhteydenpitoa työelämäänsä oppilaitoksissa hoitavat pääasiassa siihen määrättyt opettajat. Opiskelijoiden rooli on huomattavasti pienempi, toki itsenäiseen työelämäverkostoitumiseen kannustetaan esimerkiksi opinnollistamalla oppilaitoksen ulkopuolisia projekteja. Päävastuu on kuitenkin oppilaitoksen henkilökunnalla. Verkoston suhteita ylläpidetään pääosin aktiivisesti, mutta niiden luomisessa ja kehittämisessä on myös haasteita: maantieteellisen sijainnin merkitys korostuu myös siinä, miten verkostoja pystytään luomaan, ylläpitämään ja kehittämään. Työelämässä oppiminen ja vierailijat ovat konkreettisia mahdollisuuksia työelämäverkostoitumiseen, mutta myös niiden toteutuminen on riippuvainen siitä, missä oppilaitos sijaitsee.

Tutkimukseni keskeisimmät havainnot voidaan tiivistää neljään merkittävimpään havaintoon. Ensimmäisenä, koulutuksen järjestäjät pitävät työelämäverkostoitumista erittäin tärkeänä, koska se on merkittävä tekijä muusikon työllistymisessä ja toimeentulon varmistamisessa. Toiseksi, työelämäverkostoitumisessa tärkeinä nähdyt henkilökohtaiset ominaisuudet, tiedot ja taidot nivoutuvat vahvasti yhteen laajemmin muusikolle tutkitusti tärkeiden työelämätaitojen ja ominaisuuksien (mm. Ilmonen 2003; Mason ym. 2012; Maijala 2003; Zwaan ym. 2009) kanssa. Kolmantena, työelämäverkostoituminen on ripoteltu osaksi opintoja. Neljäs, ellei jopa merkittävin,

havainto on, kuinka läpileikkaavasti maantieteellinen sijainti vaikuttaa siinä, miten työelämäverkostoituminen näkyy koulutuksessa.

Palataan näiden valossa hetkeksi tarkastelemaan Purman (2017) ja Kanervan ym. (2023) tuloksia. Tutkimuksissa nousi esiin se, kuinka muusikon toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta valmistuneista suurin osa piti työelämäkontakteja tärkeimpänä tai erittäin tärkeänä muusikon työllistymisessä, ja vain vähän yli puolet opiskelijoista koki saaneensa työelämäkontakteja koulutuksesta riittävästi (Purman 2017; Kanerva ym. 2023). Tutkimukseni perusteella voidaan nyt todeta, että myös koulutuksen järjestäjät pitävät työelämäkontaktien saamista eli työelämäverkostoitumista erittäin tärkeänä, jopa muusikkona työllistymisen ehtona. Kun tätä tarkastellaan siitä näkökulmasta, miten tämä näkyy käytännön tasolla koulutuksessa, on niiden välinen suhde mielestäni hieman ristiriitainen. Opetushallituksen määräämissä Musiikkialan perustutkinnon perusteissa (2021) työelämäverkostoituminen näkyy enemmänkin valinnaisissa tutkinnon osissa, vaikka toki työelämäverkostoitumiseen liittyviä teemoja sivutaan myös osana yhtä pakollista tutkinnon osaa. Tämä näkyy myös tämän tutkimuksen tuloksissa. Työelämäverkostoitumisen teemoja käsitellään käytännössä osana muita muusikolle tärkeitä työelämätaitoja erityisesti keikkojen järjestämisen, keikka-paikalla toimimisen ja yrittäjyyden teemojen yhteydessä, eikä niinkään omana erillisenä kokonaisuutenaan, vaikka työelämäverkostoitumista pidetäänkin erittäin tärkeänä. Tässä tutkimuksessa esille nousi se, kuinka koulutuksen järjestäjien tärkeinä pitämät ominaisuudet ja taidot muusikon työelämäverkostoitumisessa linkittyvät vahvasti tutkitusti tärkeisiin ominaisuuksiin ja taitoihin laajemmin muusikon ammatissa. Voiko tämä työelämäverkostoitumisen ja laajemmin muusikon ammatin yhteiset piirteet olla syynä sille, ettei työelämäverkostoitumisen taitoja nähdä tarpeellisena eritellä muusikon muista työelämätaidoista?

Toisaalta, tutkinnon perusteet antavat raamit sille, mitä asioita koulutuksessa tulee painottaa, minkä perusteella työelämäverkostoitumisen ripottelu osaksi muita opintoja ei ole yllätys. Lisäksi, muusikon ammatissa tarvittavia musiikillisia ja ulkomusiikillisia tietoja ja taitoja on niin suuri määrä, joten on toisaalta ymmärrettävää, ettei koulutuksessa voida syventyä kaikkiin tietoihin ja taitoihin määräänsä enempää. Tutkimustulokset kuitenkin osoittavat, että muusikon ammattikoulutuksesta valmistuneet ovat jääneet kaipaamaan erityisesti lisää tukea työn hankkimisen ja työelämässä toimimisen käytännön kysymyksiin (Kanerva ym. 2023, 154), mihin työelämäverkostoitumisen painotuksen kasvattaminen opinnoissa voisi olla yksi ratkaisu – onhan verkostoituminen tutkitusti yksi työllistymistä edistävä keino erityisesti musiikkialalla, jossa työsuhteita solmitaan usein epävirallisten kontaktien kautta (Forret 2006; Coulson 2012, 247). On tärkeä muistaa, että verkostoituminen myös lisää henkilön sosiaalista pääomaa ja sen kautta voi saada ystävyysuhteita, yhteistyötä, tukea,

musiikillista kollaboraatiota ja oppimismahdollisuuksia (Coulson 2012, 258). Hyötyjä on siis runsaasti.

Kaiken tämän taustalla vaikuttaa merkittävästi kuitenkin yksi asia: oppilaitoksen maantieteellinen sijainti. Vaikka työelämäverkostoitumista pidetään erittäin tärkeänä, voi sijainti vaikuttaa siihen, onko sitä mahdollista ylipäätään kehittää. Paikkakunta määrittelee sen, minkä verran ja keihin oppilaitoksessa on mahdollista verkostoitua. Tämä voi vaikuttaa myös siihen, miten työelämäverkostoitumisen teemoja painotetaan opinnoissa. Suomessa musiikkialan työpaikat ovat keskittyneet pääkaupunkiseudulle (Saarela 2011). Kuten Forret (2006) sanoo, yleensä suurempi verkosto tarjoaa enemmän resursseja ja yhteistyötä. On kuitenkin huomioitava, ettei kontaktien määrä välttämättä korvaa laatua (Blair 2009, viitattu lähteessä Coulson 2012, 248), minkä vuoksi huomiota täytyy kiinnittää myös verkoston suhteiden laatuun ja niiden ylläpitoon, jotta ne tuottavat tulosta (Janasz & Forret 2008, 644) Siksi pienemmällä paikkakunnilla oppilaitoksilla oleellista olisikin keskittyä jo olemassa oleviin verkostoihin ja niiden ylläpitoon sekä kehittämiseen – samalla kuitenkin silmällä pitäen uusia mahdollisuuksia, jos mahdollista.

Tutkimuksen keskeiset havainnot laittavat pohtimaan, minkälaisia toimia näiden tulosten perusteella voitaisiin tehdä. Ei olisi lainkaan huono ajatus, jos verkostoitumiselle ja siihen liittyville tiedoille ja taidoille varattaisiin oma ”Verkostoitumisen ABC” -tyylinen kurssinsa tai peräti jopa tutkinnon osa, jossa harjoitellaan työelämäverkostoitumista ja siihen liittyviä tietoja ja taitoja käytännössä. Mallia voitaisiin ottaa esimerkiksi liike-elämän puolelta, jossa verkostoitumisen teemat painottuvat erityisesti. Olisi aiheellista myös harkita, että opiskelijoille annettaisiin entistä suurempi rooli oppilaitoksen työelämäverkostoitumisessa. Tällä hetkellä opettajat vastaavat pääasiassa työelämäverkostojen luomisesta ja ylläpidosta, mutta jos opiskelijat pääsisivät hoitamaan suhteita jo opintojen aikana enemmän, olisivat valmiudet työelämäverkostoitumiseen työelämään siirtyessä myös vahvemmat. Ratkaisuksi maantieteellisen sijainnin tuomiin haasteisiin yhtenä vaihtoehtona voisi miettiä, pitäisikö oppilaitosten pienemmällä paikkakunnilla hakea vakituisia verkostoja kauempaa. Nyt kun erityisesti etämahdollisuudet ovat paremmat, on se käytännössä täysin mahdollista.

Tämä tutkimus on uusi avaus muusikon toisen asteen koulutuksen tutkimuksessa. Työelämäverkostoitumista ei ole aiemmin tutkittu Suomessa muusikon ammatikoulutuksen järjestäjien ja koulutuksen sisältöjen näkökulmasta, joten tämän tutkimuksen merkitys musiikkikasvatuksen kentälle on siinä mielessä merkittävä. Tulosten luotettavuutta tarkastellessa on kuitenkin hyvä ottaa huomioon se, että tutkimuksen aihe on laaja ja otanta pieni. Tutkimukseni voikin sanoa olevan niin sanotusti ”pintaraapaisu” aiheeseen ja lisää tutkimusta on tehtävä, jotta voidaan tehdä suurempia yleistyksiä koulutuksen järjestäjien käsityksistä ja merkityksistä työelämäverkostoitumiselle ja siitä, miten työelämäverkostoituminen näkyy koulutuksessa. Vastaukset

antavat kuitenkin laadullisesti hyvän kuvan aiheesta juuri näiden haastateltavien kohdalla, mikä auttaa lisäämään ymmärrystä ja tietoa aiheesta. Täytyy myös ottaa huomioon, etten anonymisoinut haastateltavia, mikä on voinut vaikuttaa tuloksiin. Anonymisointi olisi voinut tuottaa vielä rehellisempiä vastauksia, kun haastateltavien henkilöllisyydet eivät olisi tulleet esille. Tämän yhteyttä on tässä tutkimuksessa mahdotonta todistaa, mutta yleisesti ottaen anonymyminä on helpompi tuoda omia näkökantojaan esille. Vaikka pyrinkin tarkastelemaan vastauksia objektiivisesti, on laadullisessa tutkimuksessa mukana aina tutkijan oma tulkinta – täydelliseen objektiivisyyteen on lähes mahdotonta päästä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b). Tutkija on laadullisessa tutkimuksessa keskeinen toimija ja valintojen tekijä (Ronkainen 2011, 82), mikä on hyvä ottaa huomioon tarkastellessa tulosten luotettavuutta.

Opiskelijoiden kokemuksia saatujen työelämäkontaktien riittävydestä musiikin toisen asteen ammattikoulutuksessa on tutkittu, mutta koulutuksen järjestäjien ja työelämän edustajien näkökulmia olisi syytä kuulla vielä lisää. Jatkotutkimuksessa olisi syytä tutkia aihetta laajemmalla otannalla koulutuksen järjestäjistä. Olisi tärkeää myös tutkia, miten musiikkialan työelämän edustajat ja toimijat kokevat, miten musiikin toisen asteen ammattikoulutuksen ja työelämän verkostoitumista voisi kehittää. Entä miten opiskelijat kokevat verkostoitumisen toimintana? Koetaanko se mielekkäänä? Olen kuullut muusikoiden keskusteluissa puhuttavan, kuinka verkostoituminen voi tuntua myös väärältä. Verkostoituminen nähdään ilmiönä joidenkin mielestä vain hyödyn tavoittelemisena toisista ihmisistä, eikä aitojen suhteiden muodostamisena. Verkostoituminen on kuitenkin ilmiönä kumpaakin, ja paljon enemmän.

Tästä päästäänkin siihen, kuinka muusikoiden keskusteluissa verkostoitumista pidetään usein tärkeänä. Ja syystäkin. Muusikolla on oltava vahvat musiikilliset tiedot ja taidot, mutta muusikko, joka osaa myös luontevasti toimia vuorovaikutustilanteissa ja verkostoitua alan työelämään, on etulyöntiasemassa. Koulutuksessa on otettava huomioon se, kuinka ratkaiseva rooli henkilökohtaisilla kontakteilla työelämään sijoittumisessa on. Kun koulutamme muusikoista myös verkostoitumistaidoiltaan taitavia ammattilaisia, annamme heille hyvät lähtökohdat työelämään - ja elämään ylipäätään.

LÄHTEET

- Chafe, D., & Kaida, L. 2020. Harmonic Dissonance: Coping with Employment Precarity among Professional Musicians in St John's, Canada. *Work, Employment and Society*, 34(3), 407–423. Luettu 22.11.2022
<https://doi.org/10.1177/0950017019865877>
- Coulson, S. 2012. Collaborating in a competitive world: musicians' working lives and understandings of entrepreneurship. *Work, employment and society* 26 (2), 246–261. Luettu 21.11.2022
<https://doi.org/10.1177/0950017011432919>
- Dobson, M. 2011. Insecurity, professional sociability, and alcohol: Young freelance musicians' perspectives on work and life in the music profession. *Psychology of Music*, 39(2), 240-260. Luettu 22.11.2022
<https://journals.sagepub.com/doi/epdf/10.1177/0305735610373562>
- Duunitori. 2015. Kuinka verkostoitua kannattavasti? – Näillä ohjeilla onnistut. Luettu 12.5.2023. <https://duunitori.fi/tyoelama/kuinka-verkostoitua-kannattavasti-nailla-ohjeilla-onnistut/>
- Forret, M., & Dougherty, T. 2001. Correlates of networking behavior for managerial and professional employees. *Group Organ. Manag.* 26, 283–311. Luettu 29.5.2023.
https://www.researchgate.net/publication/247738171_Correlates_of_Networking_Behavior_for_Manual_and_Professional_Employees
- Forret, M. 2006. Impact of Social Networks on the Advancement of Women and Racial Ethnic Minority Groups. *Teoksessa Gender, ethnicity, and race in the workplace*, 146-266. Praeger. Luettu 26.5.2023
https://www.researchgate.net/profile/Monica-Forret/publication/312167121_Impact_of_Social_Networks_on_the_Advancement_of_Women_and_Racial_Ethnic_Minority_Groups/links/5873e5d708ae6e

[b871c66199/Impact-of-Social-Networks-on-the-Advancement-of-Women-and-RacialEthnic-Minority-Groups.pdf](#)

- Green, L. 2002. How Popular Musicians Learn. A way ahead for Music Education. MPG Books Ltd, Bodmin, Cornwall, Iso-Britannia.
- Hakanen, M., Heinonen, U. & Sipilä, P. 2007. *Verkostojen strategiat: Menesty yhteistyössä*. Helsinki: Edita.
- Hievanen, R., Kilpeläinen, P., Huhtanen, M. Tuurnas, A., Loukusa, V. Pylväs, L. Rasinaho, K., Taakala, J., Tujula, M. & Vieltojärvi, M. 2022. Kumppanina työelämä. Arviointi työelämässä oppimisesta ja työelämäyhteistyöstä ammatillisessa koulutuksessa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut 23:2022. Helsinki: Punamusta Oy. Luettu 30.5.2023.
<https://karvi.fi/wp-content/uploads/2022/09/Kumppanina-tyoelama-Arviointi-tyoelamassa-oppimisesta-ja-tyoelamayhteistyosta-ammattillisessa-koulutuksessa.pdf>
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. 2017. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P., & Sinivuori, E. 2009. *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p.). Helsinki: Tammi.
- Hoedemaekers, C. 2018. Creative work and affect: Social, political and fantasmatic dynamics in the labour of musicians. *Human Relations* 71 (10), 1348–1370. Luettu 16.5.2023
<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0018726717741355>
- Ilmonen, K. 2003. *Soittajille soppaa: Koulutuksen haasteet rytmimusiikissa*. Helsinki: Like.
- Jacobs ym. 2019. “Knowing Me, Knowing You” the Importance of Networking for Freelancers’ Careers: Examining the Mediating Role of Need for Relatedness Fulfillment and Employability-Enhancing Competencies. *Frontiers in Psychology*. 10:2055. Luettu 16.5.2023
<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2019.02055/full>
- Janasz, S., & Forret, M. 2008. Learning The Art of Networking: A Critical Skill for Enhancing Social Capital and Career Success. *Journal of Management Education*, 32(5), 629–650. Luettu 17.5.2023
<https://doi.org/10.1177/1052562907307637>
- Juhila, K. 2023. Koodaaminen. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Luettu 30.5.2023.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/koodaaminen/>
- Kanerva, A., Oksanen-Säreä, K., Leppänen, A. & Kurlin Niiniaho, A. 2023. Musiikin opintopolut. Cuporen verkkojulkaisuja 70. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore. Luettu 3.5.2023.
https://www.cupore.fi/images/tiedostot/2023/musiikin_opintopolut_raportti_cupore.pdf
- Karhumaa, M. 2000. Musiikkibisnes: Kevyt musiikki ammattina ja liiketoimintana. Helsinki: Edita.

- Karhunen, P. 2005. Musiikin koulutuksesta työelämään: kyselytutkimus toisen asteen ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta. Luettu 10.5.2023.
<https://www.taike.fi/fi/julkaisut/musiikin-koulutuksesta-tyoelamaan-kyselytutkimus-toisen-asteen-ja>
- Laki ammatillisesta koulutuksesta. 11.8.2017/531. Finlex. Luettu 11.5.2023.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170531#L13P124>
- Lehmann, A., Sloboda, J., & Woody, R. 2007. Psychology for musicians: Understanding and acquiring the skills. Oxford University Press.
- Mason, C., Sheridan, M. & McFarlane, J. 2012. Making a living in the music industry. ISBE. Dublin. Luettu 3.5.2023.
https://www.researchgate.net/publication/297177031_Making_a_Living_in_the_Music_Industry
- Maijala, P. P. 2003. Muusikon matka huipulle: Soittamisen eksperttiys huippusoittajan itsensä kokemana. Sibelius-Akatemia.
- Musiikkialan perustutkinto. 2021. E-perusteet. Helsinki: Opetushallitus. Luettu 10.5.2023. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/8755361>
- Omnia. 2023. Yhteiset tutkinnon osat. Luettu 10.5.2023.
<https://www.omnia.fi/yhteiset-tutkinnon-osat-yto#main-content>
- Opetushallitus. 2021. Musiikkialan perustutkinnon perusteet. Määräyskirje. Luettu 10.5.2023. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/perusteet/7846219/liitteet/b49dcab6-6393-4d86-a0cd-cc3fcf5abbc7>
- Opintopolku. 2023. Humanistiset ja taidealat. Musiikkituotannon ammattitutkinto. Luettu 10.5.2023.
<https://opintopolku.fi/konfo/fi/koulutus/1.2.246.562.13.00000000000000000012>
- Pirnes, H. 2002. Verkostoylivoimaa. Helsinki: WSOY.
- Purma, R. (2017). "Plussana tanssitaito". Musiikkialan perustutkinnon lukuvuosina 2011- 2016 suorittaneiden sijoittuminen työelämään ja jatko-opintoihin. Suomen konservatorioliitto. Luettu 10.5.2023.
https://konservatorioliitto.fi/wp-content/uploads/Plussana_tanssitaito_Sijoittumisselvitys_2017_Konservatorioliitto.pdf
- Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S., & Paavilainen, E. 2013. Tutkimuksen voimasanat (1.-2. p.). Sanoma Pro.
- Saarela, A. 2011. Nyt on musiikin kentän vuoro! Valtakunnallisen klubi- ja aluekiertuehankkeen VAKAn loppuraportti. Helsinki.
http://www.luovasuomi.fi/www.luovasuomi.fi/file_attachment/get/2011_VAKA_Loppuraportti1a70.pdf?attachment_id=1286
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. Reliabiliteetti. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 29.5.2023.
https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_2.html

- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006b. Tutkijan asema. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 29.5.2023.
https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_2.html
- Saldana, J. 2013. The Coding Manual for Qualitative Researchers. Toinen painos. SAGE publications. Luettu 7.6.2023. <https://emotrab.ufba.br/wp-content/uploads/2020/09/Saldana-2013-TheCodingManualforQualitativeResearchers.pdf>
- Suomen Konservatorioliitto. 2023a. Musiikki ammattina. Luettu 17.5.2023.
<https://konservatorioliitto.fi/musiikki-ammattina/>
- Suomen Konservatorioliitto. 2023b. Musiikin ammattiin?. Luettu 17.5.2023.
<https://konservatorioliitto.fi/wp-content/uploads/Musiikin-ammattiin-Konservatorioliitto-.pdf>
- Tilastokeskus. 2022. Suomen virallinen tilasto (SVT): Kulttuuri [verkkojulkaisu]. Viiteajankohta: 2021. ISSN=2341-7315. Helsinki: Tilastokeskus. Luettu 18.5.2023. <https://stat.fi/julkaisu/cku3wjdcgb6ya0b500hcds18p>
- Tilastokeskus. 2023. Musiikkialan perustutkinnot 2004-2021. Luettu 15.5.2023.
<https://pxdata.stat.fi:443/PxWeb/sq/77e47e0b-6985-485c-951f-f7cf0652403b>
- Tolvanen, H. 2011. Pelisilmää ja monitaituruutta – Rytmimusiikin kentän muutos ja muusikoiden tarpeet. Teoksessa M. Muukkonen, M. Pesonen & U. Pohjannoro (toim.), Muusikko eilen, tänään ja huomenna. Helsinki: Sibelius-Akatemia. 63-73. Luettu 17.5.2023.
https://taju.uniarts.fi/bitstream/handle/10024/7098/Toive_loppuraportti_2011.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (Uudistettu laitos). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö. Luettu 29.5.2023. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>
- Tutkintojen perusteet. 2023. Helsinki: Opetushallitus. Luettu 14.5.2023.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tutkintojen-perusteet>
- Työmarkkinatori. 2022. Musiikkiala. Luettu 17.5.2023.
<https://tyomarkkinatori.fi/ammattialat/kulttuuri-ja-viestinta/musiikkiala>
- Työmarkkinatori. 2020. Muusikko (kevyt musiikki). Luettu 17.5.2023.
<https://tyomarkkinatori.fi/amatit/muusikko-kevyt-musiikki>
- Työelämässä oppiminen. 2023. Helsinki: Opetushallitus. Luettu 10.5.2023.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tyoelamassa-oppiminen>
- Vuori, J. 2021a. Laadullinen sisällönanalyysi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 30.5.2023.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonanalyysi/>
- Vuori, J. 2021b. Tutkimuseettikka ihmistieteissä. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Luettu 30.5.2023.

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>

Zwaan, K., Ter Bogt, T. & Raaijmakers, Q. 2009. "So you want to be a rock star?". Career success of pop musicians in the Netherlands. *Poetics* 37 (3). 250-266.
Luettu 12.5.2023.

https://www.academia.edu/12985330/So_you_want_to_be_a_Rock_n_Roll_star_Career_success_of_pop_musicians_in_the_Netherlands

LIITTEET

LIITE 1

Teemahaastattelun runko:

Työkokemus?

Mitä ajattelet, mitä on muusikko-opiskelijan/muusikon työelämäverkostoituminen?
Mitä sillä tarkoitetaan?

Kuinka tärkeänä pidät verkostoitumista ja siihen liittyviä taitoja osana pop/jazz -
muusikon ammattikoulutusta ja työtä?

Onko teillä tällä hetkellä minkälaista yhteistyötä alan työkentän kanssa?

Miten opiskelijat luovat yhteyksiä alan toimijoihin?

Miten ylläpidätte yhteyksiä alan työelämän kanssa?

- Kuinka vastavuoroista yhteydenpito on?

Miten opiskelijoita sitoutetaan ja kannustetaan verkostoitumiseen?

- Miten opiskelijat sitoutuvat verkostoitumiseen?

Miten yhteistyötä työelämän kanssa kehitetään?

- Kuka kehittää?
- Onko siihen resursseja?

Miten työelämäverkostoituminen on muuttunut työurasi aikana vai onko se?

Koetko koulun maantieteellisellä sijainnilla olevan jotain vaikutusta siihen, minkä-
laista verkostoituminen ja yhteistyö työelämän kanssa on?

Onko vielä jotain, mitä oon unohtanut kysyä ja mitä haluaisit nostaa tästä aiheesta
vielä lopussa?